

Grunder för fristående examen

**SPECIALYRKESEXAMEN
I PSYKIATRISK VÅRD
2002**

Grunder för fristående examen

**SPECIALYRKESEXAMEN
I PSYKIATRISK VÅRD
2002**

© Utbildningsstyrelsen 2005

Edita Prima Oy
Helsingfors 2005

ISBN 952-13-2432-5 (häft.)
ISBN 952-13-2433-3 (pdf)

DNR **61 /011/2002**

FÖRESKRIFT **Iakttas som förpliktande**

DATUM **15.11.2002**

Giltighetstid
fr.o.m. 1.12.2002 tillsvidare

De stadganden på vilka befogenheten att
utfärda föreskriften bygger

L 631/1998 13 § 2 mom
F 812/1998 1 § 1 mom

Upphäver Föreskrift Nr
Ändrar Föreskrift Nr

GRUNDERNA FÖR SPECIALYRKESEXAMEN I PSYKIATRISK VÅRD

Utbildningsstyrelsen har fastställt grunder för specialyrkesexamen i psykiatrisk vård. Examensgrunderna skall iakttas fr.o.m. 1.12.2002 tillsvidare.

Utbildningsanordnare som ordnar utbildning som förbereder för examen eller för del därav skall göra upp och godkänna en läroplan för utbildningen med beaktande av vad som bestämts i dessa grunder. Som en del av den förberedande utbildningen skall ordnas prov som utvisar yrkesskickligheten.

Examenskommissionen, examensarrangören och utbildningsanordnaren kan inte lämna grunderna för examen obeaktade eller avvika från dem.

Om de uppgifter som skall antecknas på betygen och om betygsmodellerna samt om grunderna för uppgörandet av de personliga studieprogrammen bestäms separat.

Generaldirektör

JUKKA SARJALA
Jukka Sarjala

Undervisningsråd

SOILA RIKKINEN
Soila Rikkinen

INNEHÅLL

Kapitel 1

Syftet med fristående examina och målen för dem	7
1 § Fristående examina	7
2 § Förberedande utbildning för fristående examina	7
3 § De allmänna grunderna för sättet av påvisa yrkesskicklighet och för bedömning av examensprestationerna.....	8

Kapitel 2

Uppbyggnaden av specialyrkesexamen i psykiatrisk vård	8
1 § Examensdelarna.....	8

Kapitel 3

Den yrkesskicklighet som krävs för specialyrkesexamen i psykiatrisk vård och grunderna för bedömningen	10
--	----

A. OBLIGATORISKA EXAMENSDELAR	10
-------------------------------------	----

1 § Den grundläggande processen inom psykiatriskt vårdarbete	10
a Bedömning av behovet av vård och rehabilitering och hänvisning till ändamålsenliga tjänster	10
a) Krav på yrkesskicklighet	10
b) Mål och kriterier för bedömningen	10
b Planering av vård och rehabilitering.....	15
a) Krav på yrkesskicklighet	15
b) Mål och kriterier för bedömningen	15
c Genomförande av vård och rehabilitering.....	17
a) Krav på yrkesskicklighet	17
b) Mål och kriterier för bedömningen	17
d Utvärdering och utveckling av vård, rehabilitering och arbetsgemenskap	22
a) Krav på yrkesskicklighet	22
b) Mål och kriterier för bedömningen	22
c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet.....	24
2 § Akut- och krisvård	24
a) Krav på yrkesskicklighet	24
b) Mål och kriterier för bedömningen	24
c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet.....	26
3 § Arbete bland missbrukare.....	27
a) Krav på yrkesskicklighet	27
b) Mål och kriterier för bedömningen	27
c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet.....	30

B. VALFRIA EXAMENSDELAR.....	31
4 § Rättspsykiatriskt vårdarbete	31
a) Krav på yrkesskicklighet	31
b) Mål och kriterier för bedömningen	31
c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet	36
5 § Psykiatrisk rehabilitering	37
a) Krav på yrkesskicklighet	37
b) Mål och kriterier för bedömningen	37
c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet	40
6 § Psykogeriatriskt vårdarbete	40
a) Krav på yrkesskicklighet	40
b) Mål och kriterier för bedömningen	40
c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet	43
7 § Barn- och ungdomspsykiatriskt vårdarbete.....	43
a) Krav på yrkesskicklighet	43
b) Mål och kriterier för bedömningen	43
c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet	49
8 § Familje- och nätverksarbete	49
a) Krav på yrkesskicklighet	49
b) Mål och kriterier för bedömningen	49
c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet	52
9 § Självständig yrkesutövning	52
a) Krav på yrkesskicklighet	52
b) Mål och kriterier för bedömningen	52
c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet	56
 Bilaga	
Beskrivning av arbetet för dem som avlagt specialyrkesexamen i psykiatrisk vård	57

SYFTET MED FRISTÅENDE EXAMINA OCH MÅLEN FÖR DEM

1 § Fristående examina

De fristående examina är inte beroende av det sätt på vilket man förvärvat sig sin yrkeskicklighet. Det kunnande som examinanderna har skaffat sig genom utbildning, i arbetslivet eller genom sina intressen behandlas som en helhet, så att detta kunnande kan användas när den erforderade yrkesskickligheten skall påvisas vid de fristående yrkesproven.

De fristående examina är modulära till sin struktur. De utgörs av uppgiftshelheter, som baseras på arbetslivet och dess utvecklingsbehov och som präglas av det som förenar verksamheten med den teoretiska grunden, av mångsidig yrkesskicklighet och av att arbetsprocessen integreras med resultaten av den. Varje del av en examen utgör ett delområde av yrkeskompetensen, som kan lyftas ut ur den naturliga arbetsprocessen och bilda en självständig helhet som kan bedömas. De fristående yrkesproven arrangeras och avläggs flexibelt för en examensdel i sänder. Examinandernas mål kan också vara att endast avlägga en eller flera delar av en examen, inte hela examen.

Grunden för beskrivningen av kraven på yrkesskicklighet är den kvalifikationsbestämning som anses vara lämpligast för yrkesområdet. Beskrivningen koncentreras på kraven för branschens centrala funktioner, behärskning av verksamhetsprocessen och omfattande yrkespraxis. I kraven ingår också de för arbetslivet nödvändiga språkkunskaperna och sociala färdigheterna.

2 § Förberedande utbildning för fristående examina

Systemet med fristående examina ställer inte examinanderna inför förhandsvillkor i fråga om utbildning. Emellertid avläggs dessa examina i allmänhet i samband med något slag av förberedande utbildning.

Den som anordnar förberedande utbildning skall fastställa läroplanen för utbildningen enligt examensgrunderna. Utbildningen och de fristående yrkesprov som ingår i den skall läggas upp enligt examensdelarna. Det åligger utbildningsanordnaren att arrangera de fristående yrkesproven som en del av den förberedande utbildningen. Till de studerandes skyldigheter hör att delta i dessa prov i samband med studierna.

De gemensamma studier, som ingår i en grundexamen som avläggs som grundläggande yrkesutbildning, är inte obligatoriska i en utbildning som förbereder för en grundexamen som avläggs som en fristående examen. Målen för dessa studier beaktas dock i tillämpliga delar i läroplanen och i arrangemangen för undervisningen.

3 § De allmänna grunderna för sättet av påvisa yrkesskicklighet och för bedömning av examensprestationerna

Bedömningen av de fristående yrkesproven förutsätter metodisk insamling av material, beslutsfattande och dokumentering angående examinandernas yrkesmässiga och arbetsrelaterade färdigheter, som jämförs med de i examensgrunderna fastställda kraven på yrkesskicklighet och med bedömningskriterierna. Tyngdpunkten vid bedömningen ligger på det praktiska arbetet och arbetsmetoderna. Färdigheterna eller kunnandet bedöms i allmänhet direkt enligt motsvarande arbete.

Miljön för de fristående yrkesproven skall vara verklig eller så realistisk som möjligt. Vid bedömningen tillämpas mångsidigt olika kvalitativa bedömningsmetoder såsom iakttagelser, intervjuer, frågor och portföljer samt självbedömning och gruppbedömning. De fristående yrkesproven läggs upp enligt examensdelarna så att man vid proven kan bedöma om examinanden uppfyller de centrala kraven på behärskandet av yrket.

Målen för bedömningen anger de kompetensområden som ägnas speciell uppmärksamhet vid bedömningen. Målen hänför sig till de centrala färdigheterna och man ser till att examinanden behärskar den teori som ligger till grund för arbetet samt att han/ hon behärskar arbetsmetoder, arbetsutrustning, material och arbetsprocesser. Såväl målen för bedömningen som bedömningskriterierna härleds ur kraven på yrkesskicklighet för motsvarande examensdel. Kriterierna för bedömningen baserar sig på målen för bedömningen och de anger och preciserar prestationer på olika nivåer. Bedömningskriterierna utgör trösklar med vilkas hjälp det är möjligt att differentiera kompetensnivån.

Kapitel 2

UPPBYGGNADEN AV SPECIALYRKESEXAMEN I PSYKIATRISK VÅRD

1 § Examensdelarna

Kraven på yrkesskicklighet för specialyrkesexamen i psykiatrisk vård har fastställts så att de förutsätter att examinanderna har avlagt minst grundexamen på andra stadiet inom social- och hälsovårdsbranschen eller har kunskaper och färdigheter på nivån för en motsvarande examen. Dessutom krävs kompletterande och fördjupade studier samt minst fem års arbetserfarenhet inom branschen.

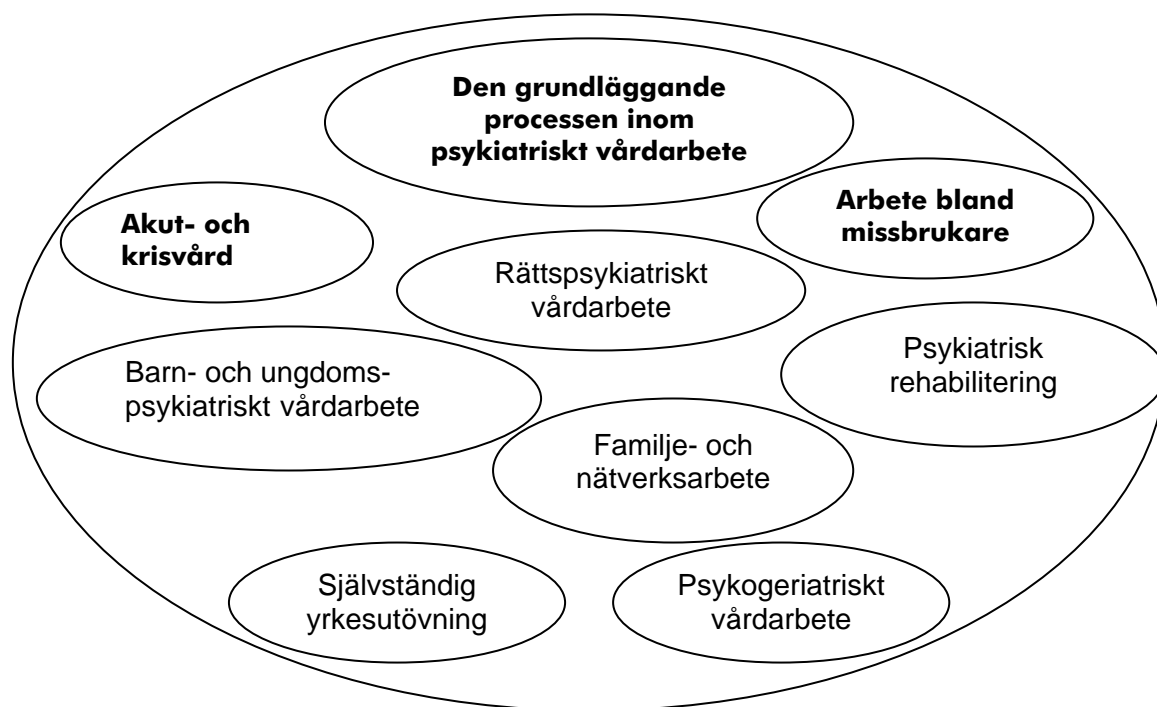
Specialyrkesexamen inom psykiatrisk vård består av tre obligatoriska och två valfria examensdelar. Examen har avlagts då alla fem examensdelar är avklarade med godkänt vitsord.

De obligatoriska delarna är:

1. Den grundläggande processen inom psykiatriskt vårdarbete
 - a. Bedömning av behovet av vård och rehabilitering och hänvisning till ändamålsenliga tjänster
 - b. Planering av vård och rehabilitering
 - c. Genomförande av vården och rehabiliteringen
 - d. Utvärdering och utveckling av vård, rehabilitering och arbetsgemenskap
2. Akut- och krisvård
3. Arbete bland missbrukare

De valfria delarna är:

1. Rättspsykiatriskt vårdarbete
2. Psykiatrisk rehabilitering
3. Psykogeriatriskt vårdarbete
4. Barn- och ungdomspsykiatriskt vårdarbete
5. Familje- och nätverksarbete
6. Självständig yrkesutövning

Figur 1. Delarna i specialyrkesexamen i psykiatrisk vård

DEN YRKESKICKLIGHET SOM KRÄVS FÖR SPECIALYRKESEXAMEN I PSYKIATRISK VÅRD OCH GRUNDERNA FÖR BEDÖMNINGEN

A. OBLIGATORISKA EXAMENSDELAR

1 § Den grundläggande processen inom psykiatriskt vårdarbete

a. Bedömning av behovet av vård och rehabilitering och hänvisning till ändamålsenliga tjänster

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
<p>Examinanderna kan på ett ändamålsenligt sätt använda sig av olika sätt att närma sig den mentala hälsan som utgångspunkt för sitt arbete.</p>	<p>Tillämpning av sätten att närma sig den mentala hälsan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tillämpar ändamålsenligt sätten att närma sig den mentala hälsan <ul style="list-style-type: none"> - biologiskt-genetiskt närmelsesätt - psykodynamiskt närmelsesätt - kognitivt närmelsesätt - kulturellt närmelsesätt - den mentala hälsan som en resurs - den mentala hälsan i livets olika skeden
<p>Examinanderna deltar som medlemmar i ett yrkesövergripande arbetsteam i bedömningen av klientens/patientens psykiska tillstånd.</p>	<p>Bedömning av klientens/patientens psykiska tillstånd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • identifierar psykiska störningar i livets olika skeden <ul style="list-style-type: none"> - psykotiska störningar - affektiva störningar - ångeststörningar - personlighets- och beteendestörningar - beroendeproblematik - stress- och krissituationer • bedömer klientens/patientens tillstånd medvetet och genomtänkt samt motiverar sitt val när det gäller att hänvisa klienten/patienten till olika tjänster

<p>Examinanderna identifierar betydelsen av människosynen som något som styr de egna valen av vård och rehabilitering för klienten/patienten.</p>	<p>Identifiering av människosynen som något som styr motiveringar för vård och rehabilitering:</p> <ul style="list-style-type: none"> • identifierar människosynen som något som styr vårdsynen och genomförandet av vården/rehabiliteringen <ul style="list-style-type: none"> - naturvetenskaplig människosyn - humanistisk människosyn - holistisk människosyn - kristen människosyn • identifierar sin egen människosyn och dess betydelse när det gäller att bedöma behovet av vård och rehabilitering
<p>Examinanderna fördjupar sig i tillräcklig mån i klientens/patientens livsmiljö och beaktar den vid bedömningen av behovet av vård och rehabilitering.</p>	<p>Beaktande av livsmiljön vid bedömning av behovet av vård och rehabilitering:</p> <ul style="list-style-type: none"> • beaktar omgivningens grundläggande element, tid och rum och deras betydelse för klienten/patienten • tar hänsyn till den fysiska omgivningen • tar hänsyn till den sociala omgivningen • tar hänsyn till den symboliska omgivningen: attityder, föreställningar, myter • beaktar klientens/patientens kultur • beaktar hur klientens/patientens omgivning inverkar när det gäller att bedöma behovet av vård/rehabilitering
<p>Examinanderna tar hänsyn till värderingarnas och normernas betydelse när det gäller att bedöma behovet av vård och rehabilitering.</p>	<p>Beaktande av värderingar och normer när det gäller att bedöma behovet av vård och rehabilitering:</p> <ul style="list-style-type: none"> • beaktar betydelsen av klientens/patientens kulturvärderingar och normer • beaktar betydelsen av klientens/patientens ideologiska värderingar och normer • beaktar betydelsen av klientens/patientens andliga/religiösa värderingar och normer • är medvetna om de egna värderingarnas och normernas betydelse som faktorer som inverkar på bedömningen av vårdbehovet

<p>Examinanderna kan som medlemmar av ett yrkesövergripande arbetsteam bedöma särdragen i klientens/patientens livsskede när det gäller vård och rehabilitering.</p>	<p>Bedömning av särdragen i olika livsskeden som grund för bedömningen av behovet av vård och rehabilitering:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bedömer särdragen i klientens/patientens livsskede när det gäller vård och rehabilitering <ul style="list-style-type: none"> - särdrag i barndomen - särdrag i ungdomen - särdrag i vuxenlivet - särdrag i ålderdomen
<p>Som medlemmar av ett yrkesövergripande arbetsteam beaktar examinanderna klientens/patientens behov av individuell vård och rehabilitering.</p>	<p>Bedömning av behovet av individuell vård och rehabilitering:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bedömer klientens/patientens psykiska tillstånd och funktionsförmåga samt det centrala behovet av vård och rehabilitering utifrån klientens/patientens individuella erfarenhet • bedömer klientens/patientens behov av vård och rehabilitering på basis av uppenbara symptom och problemområden, även om klienten/patienten inte identifierar dem hos sig själv • identifierar de friska områden som inverkar på behovet av vård och rehabilitering samt resurser, stöd och styrkor • ser till att klienten/patienten själv medverkar i fastställandet av vård- och rehabiliteringsbehovet • lyssnar till klientens/patientens åsikt om behovet av vård och rehabilitering • gör en realistisk bedömning av vårdens och rehabiliteringens möjligheter och hänvisar klienten/kunden till sådana tjänster som lämpar sig bättre för honom/henne • använder sig av det yrkesövergripande arbetsteamets stöd och konsultation när det gäller att bedöma behovet av vård och rehabilitering

<p>Examinanderna beaktar familjens och uppväxtmiljöns betydelse för klientens/patientens livssituation och identifierar familjens behov av vård eller rehabilitering.</p>	<p>Bedömning av familjens resurser samt behovet av vård och rehabilitering av familjen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • använder sig av en strukturerad metod att intervjua familjen • tillämpar metoder för att göra familjekartor och andra metoder för insamling av information i syfte att bedöma familjens situation • bedömer huruvida familjen utgör en resurs vid vård och rehabilitering, eller om den har en annan inverkan • bedömer behovet av att stödja familjemedlemmarna då en av dem har insjuknat • bedömer behovet av vård och rehabilitering av familjen som en helhet • undersöker betydelsen av den utvecklingsfas familjen befinner sig i vid bedömningen av behovet av vård och rehabilitering
<p>Examinanderna identifierar det sociala nätverkets betydelse för klientens/patientens livssituation och kan bedöma behovet av nätverksarbete.</p>	<p>Bedömning av behovet av nätverksarbete:</p> <ul style="list-style-type: none"> • använder sig av en strukturerad intervju metod för att identifiera klientens/patientens sociala nätverk • ger klienten/patienten stöd att utarbeta sin nätverkskarta • drar nytta av nätverkskartan och intervjun som bas för bedömningen av hur klientens/patientens sociala nätverk påverkar/utgör en resurs för dennes livssituation • gör en realistisk bedömning av olika möjligheter till stöd av ett socialt nätverk: vem/vad kunde ge klienten/patienten stöd i denna livssituation?
<p>Examinanderna har kännedom om den psykiatriska vårdens och rehabiliteringens servicesystem och kan hänvisa klienten/patienten till de rätta tjänsterna.</p>	<p>Kännedom om den psykiatriska vårdens och rehabiliteringens tjänster:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om servicesystemets nuläge och de senaste ändringarna <ul style="list-style-type: none"> - statsförvaltningen som fastställare och övervakare av tjänsterna: statsrådet, SHM och de inrättningar och ämbetsverk som lyder under det, länsstyrelserna

	<ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om servicesystemets delar: <ul style="list-style-type: none"> - statens mentalsjukhus - kommunerna som tillhandahållare av tjänster: bashälsovård och socialväsande, specialsjukvård - sjukvårdsdistrikten som samordnare av tjänster - organisationer och andra samfund - privata tjänster • hänvisar klienten/patienten till tjänster som motsvarar hans/hennes behov • fungerar i servicesystemet genom att iaktta tystnadsplikten och skydda klientens/patientens privatliv
<p>Examinanderna har kännedom om det centrala innehållet i de författningar som gäller social- och hälsovårdsbranschen och iakttar dem i sitt eget arbete.</p>	<p>Kännedom om och iakttagande av den lagstiftning och övriga normuppsättning som styr arbetet inom mentalvården:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om den lagstiftning och övriga normuppsättning jämte de senaste ändringarna som styr arbetet inom mentalvården: <ul style="list-style-type: none"> - Mentalvårdslagen 1116/90 - Lag om specialiserad sjukvård 1062/89 - Socialvårdslagen 710/82 - Folkhälsolagen 66/72 - Lagen om service och stöd på grund av handikapp 380/87, förordning 759/87 - Lagen om rehabiliteringssamarbete 604/91 - Lagen om patientens ställning och rättigheter 785/92 - Lagen om statens sinnessjukhus 1292/87 - Barnskyddslagen 683/83 - Lagen om missbrukarvård 41/86 - Lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet 621/99 - Personuppgiftslagen 523/99 - Lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården 812/00

b. Planering av vård och rehabilitering

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
<p>Examinanderna kan i egenskap av medlemmar av ett yrkesövergripande arbetsteam göra upp en behovsanpassad vård- eller rehabiliteringsplan för klienten/patienten.</p>	<p>Uppgörande av en vård- och rehabiliteringsplan:</p> <ul style="list-style-type: none">• tillämpar det psykiatriska vårdarbetets kunskapsgrund på ett mångsidigt sätt vid planeringen av klientens/patientens vård och rehabilitering• gör upp en realistisk vård- och rehabiliteringsplan som lämpar sig för klientens/patientens situation• väljer lämpliga metoder för vård och rehabilitering• kombinerar och tillämpar olika tillvägagångssätt vid fastställandet av patientens behov när och individuell vård och rehabilitering planeras
<p>I egenskap av medlemmar av ett yrkesövergripande arbetsteam ansvarar examinanderna för sin egen del av planeringen av vård- och rehabiliteringsprocessen.</p>	<p>Färdigheter inom arbetsteamet:</p> <ul style="list-style-type: none">• har kännedom om lagstiftningen som gäller information och principerna för god information och följer dem• informerar behövliga instanser såväl muntligen som skriftligen om de viktigaste sakerna med tanke på vården och rehabiliteringen• förbinder sig till teamets gemensamma vårdprinciper och överenskommelser• kan samarbeta med klienten/patienten, de anhöriga och arbetsteamet• respekterar och högaktar klienten/patienten som sakkunnig i fråga om den egna vården och rehabiliteringen• arbetar ansvarsfullt• värdesätter sina arbetskamrater• har förmåga till en naturlig interaktion• ifrågasätter verksamheten på ett konstruktivt sätt, ger och tar emot respons• fungerar konstruktivt när det gäller att lösa problem

<p>Examinanderna kan använda sig av olika vård- och rehabiliteringskedjor och samarbetar ändamålsenligt med dem vid planeringen av patientens vård och rehabilitering.</p>	<p>Att använda sig av vård- och rehabiliteringskedjor och att samarbeta:</p> <ul style="list-style-type: none"> • väljer ändamålsenliga metoder för att hjälpa klienten/patienten • väljer i samarbete med klienten/patienten, det yrkesövergripande arbetsteamet och det övriga nätverket de för klienten/patienten lämpligaste servicesystemen inom mental- och missbrukarvården som den offentliga, privata eller tredje sektorn erbjuder och avtalar om kontakterna mellan dem • identifierar servicekedjans gränsområden och är för egen del kapabla att trygga klientens/patientens vård och rehabilitering på olika nivåer av servicekedjan • stöder klientens/patientens befintliga sociala färdigheter och förmåga att klara det dagliga livet
<p>Examinanderna använder sig smidigt av systemet för journalhandlingar vid planeringen av vården och rehabiliteringen.</p>	<p>Användning av systemet för journalhandlingar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • använder sig flexibelt av olika informationskällor vid planeringen av vården och rehabiliteringen för klienten/patienten • har kännedom om lagstiftningen som berör dokumentering och information om patientjournaler och principerna för god information och följer dem • dokumenterar på ett ändamålsenligt, sakligt och patientcentrerat sätt
<p>Examinanderna tar hänsyn till klientens/patientens utgångsläge och kan samarbeta med honom/henne.</p>	<p>Resursorienterat arbete:</p> <ul style="list-style-type: none"> • beaktar klientens/patientens befintliga kunskaper, färdigheter och resurser vid planeringen av vården och rehabiliteringen • motiverar klienten/patienten att delta aktivt vid planeringen av sin vård och rehabilitering • tar med klienten/patienten och dennes nätverk i planeringen av vården och rehabiliteringen • kan fastställa vem/vilka som ger klienten/patienten stöd i dennes situation och planerar stödåtgärderna i enlighet med detta

c. Genomförande av vård och rehabilitering

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
<p>Examinanderna har kännedom om de etiska principerna inom vård- och rehabiliteringsarbetet och tillämpar dem i sin egen yrkesverksamhet.</p>	<p>Kännedom om de etiska principerna och tillämpning av dem i vård- och rehabiliteringsarbetet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om de etiska rekommendationer som givits av ETENE (den riksomfattande etiska delegationen inom hälso- och sjukvården) • har kännedom om de etiska principerna för vård- och rehabiliteringsarbetet och diskuterar dem inom arbetsteamet • är medveten om och reflekterar över de individuella värderingar och attityder som styr det egna tänkandet och verksamheten • utvecklar ett personligt och etiskt hållbart grepp om arbetet • identifierar klientens/patientens värderingar och attityder och förstår betydelsen av dessa på ett professionellt och interaktivt plan
<p>Examinanderna är medvetna om och beaktar känslornas betydelse för samspelet i olika situationer.</p>	<p>Emotionellt kunnande:</p> <ul style="list-style-type: none"> • är empatiska • använder sig medvetet av känslor vid en aktiv utveckling av arbetskulturen • är medvetna om hur de egna känslorna och sätten att uttrycka dem inverkar på arbetet • identifierar känslornas inverkan individuellt och i grupp och agerar så att atmosfären i teamet gynnas
<p>Examinanderna bemöter konflikter i vård- och rehabiliteringsarbetet på ett ansvarsfullt och ärligt sätt och söker de rätta, professionella lösningarna.</p>	<p>Moraliskt kunnande:</p> <ul style="list-style-type: none"> • handlar ansvarsfullt och ärligt • kan motivera sina val och sina handlingar • är medvetna om följderna av sina handlingar och tar ansvar för dem • är medvetna om berättigandet i sina handlingar och kan motivera detta
<p>Examinanderna har kännedom om principerna för och särdragen i de centrala vård- och rehabiliteringsmetoderna, kan förverkliga dem i sitt arbete eller ge klienten/patienten handledning i att söka sig till den</p>	<p>Iakttagande av centrala vård- och rehabiliteringsmetoder:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om de viktigaste kärnområdena inom den psykiatriska vårdens tillvägagångssätt

<p>vård- eller rehabiliteringsform som hjälper honom/henne.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om och kan tillämpa de centrala vårdformerna och den viktigaste praxisen vid psykiatriska sjukdomar • har kännedom om principerna för förebyggande mentalvårdsarbete och kan tillämpa dem i sitt eget arbete • känner till vårdens och rehabiliteringens faser och nivåer och kan tillämpa dem i sitt eget arbete • ger klienterna/patienterna handledning i att söka sig till olika stödgrupper och grupper för självhjälp
<p>Examinanderna har förmåga att lyssna aktivt.</p>	<p>Förmåga att lyssna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • koncentrerar sig på att lyssna ”med alla sinnen” • kan förhålla sig empatiskt – sätta sig in i den andras situation • identifierar sina egna känslor och reflekterar över transferens • beaktar sina intuitiva reaktioner • ger klienten/patienten utrymme • förhåller sig diskuterande och respektfullt till klienten/patienten • använder sig flexibelt av upprepning, spegling och förtydligande • beaktar störningar i kommunikationen • förmår göra en naturlig sammanjämkning av klientens/patientens berättelse och den teoretiska kunskapen – att förstå och tolka situationen • gör en fortlöpande prioritering av vårdbehovet
<p>Examinanderna kan skapa en individuell vårdrelation.</p>	<p>Skapande av en individuell vårdrelation:</p> <ul style="list-style-type: none"> • behärskar flexibelt vårdrelationens olika faser: inledningsfasen – arbetsfasen - den avslutande fasen • behärskar yrkesmässiga interaktionsfärdigheter på ett flexibelt sätt vid skapandet av vårdrelationen • tillämpar i vårdförhållandet den vård- eller teorimodell som arbetsteamet valt som centralt arbetssätt • har ett arbetssätt som högaktar klienten/patienten • kan fungera som företrädare för klien-

	<p>ten/patienten i vården som helhet</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan dokumentera och rapportera om iakttagelser och slutsatser som gjorts inom den individuella vårdrelationen och som är väsentliga med tanke på vården • kan integrera målen för vårdrelationsarbetet och för de andra vårdformerna i överensstämmelse med klientens/patientens situation • agerar konstruktivt i samarbetet inom det yrkesövergripande arbetsteamet och med de anhöriga och andra aktörer • förbinder sig vid de vårdprinciper som arbetsteamet valt och utvärderar dem tillsammans med teamet
<p>Examinanderna kan tillämpa principerna för miljöterapi i sitt eget arbete inom vård- eller rehabiliteringsteamet.</p>	<p>Iakttagande av principerna för miljöterapi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • är öppen i den vårdande relationen • möjliggör för sin egen del användningen av positiva erfarenheter och feedback som en del av vården • betonar gemensamt ansvar och jämlikhet inom verksamheten • är motiverade att utveckla gemenskapen och att arbeta med motstånd • värnar om arbetsgruppens kultur och koncentrerar sig på teamets grundläggande uppgift i sitt arbete • identifierar gruppfenomen och kan tillvarata dem inom vården
<p>Examinanderna behärskar de centrala teoretiska grunderna för vård i grupp och hur de tillämpas.</p>	<p>Genomförande av vård i grupp:</p> <ul style="list-style-type: none"> • behärskar de teoretiska grunderna i att leda grupper/vård i grupp och basfärdigheterna i grupparbete • utför de praktiska arrangemangen för vård i grupp • utarbetar en plan över vård i grupp • kan motivera sin verksamhet i fråga om att hjälpa gruppen och individen • behärskar rollen som gruppleddare när gruppens målsättningar fastställs samt vid gruppens verksamhet och utvärderingen av denna • stödjer för sin egen del verksamheten för de grupper för självhjälp som ger individen stöd

<p>Examinanderna har kännedom om de centrala grunderna i familje- och nätverksarbete, tillämpar dem som en del av sitt arbete eller hänvisar klienterna/patienterna till sakkunnigtjänster inom familje- och nätverksarbetet.</p>	<p>Tillämpning av familje- och nätverksarbete:</p> <ul style="list-style-type: none"> • beaktar familjen och nätverket på ett helhetsbetonat sätt inom vårdprocessen • kan utarbeta en familje- och nätverkskarta • bedömer familjens eller nätverkets resurser och möjligheter att ge stöd • kan stödja, handleda och ge familjen eller nätverket råd om att skapa sådana stödnätverk som de behöver • kan fastställa vilket stöd som behövs i en viss situation – vad/vem kunde vara ett stöd för klienten/patienten i dennes livssituation • hänvisar vid behov klienterna/patienterna till sakkunniga inom familje- och nätverksarbetet
<p>Examinanderna kan använda sig av centrala vårdmetoder som fokuserar på kreativitet och aktivitet.</p>	<p>Användning av kreativa och verksamhetsinriktade metoder:</p> <ul style="list-style-type: none"> • är införstådda med betydelsen av kreativitet och aktivitet som en del av de mänskliga resurserna och kontrollen över livet • kan koppla samman de kreativa och verksamhetsinriktade metoderna med den individuella vårdhelheten • handleder och motiverar klienterna/patienterna till att delta i de kreativa och verksamhetsinriktade vårdmetoder som ingår i deras vårdplan • tillämpar sina egna specialfärdigheter inom de kreativa och verksamhetsinriktade metoderna så att de stödjer vården
<p>Examinanderna behärskar klientens/patientens grundvård.</p>	<p>Grundvård:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om sätt att förebygga infektionssjukdomar och handlar enligt dem • observerar och bedömer huden • uppmärksammar klientens/patientens hygien och ger stöd vid behov • följer med klientens/patientens vätskebalans, nutrition och sekretion som en del av helhetsvården • beaktar vila och motion som en del av helhetsvården

	<ul style="list-style-type: none"> • behärskar åtgärderna inom grundvården och kan vid behov konsultera andra yrkesmänniskor • kan den förberedande vården inför el-behandling samt vården efter ingreppet • har kännedom om vården i livets slutskede och stödjandet av en döende människa och hennes anhöriga • ser till att upprätthålla sina färdigheter i första hjälpen och grundvård
<p>Examinanderna behärskar läkemedelsbehandlingen.</p>	<p>Läkemedelsbehandling:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om lagstiftningen som berör läkemedelsbehandling och följer den • hanterar och doserar läkemedlen rätt • är förtrogna med läkemedelsterminologin och de viktigaste sätten att ge läkemedel • tar reda på verkan och samverkan av klientens/patientens läkemedel samt känner igen de vanligaste skadliga verkningarna och biverkningarna • sköter för sin egen del om att läkemedelsbehandlingen genomförs, följs upp, utvärderas och rapporteras • kan ge klienten/patienten och de anhöriga råd och handledning om användningen av läkemedel och vid frågor som berör genomförandet av läkemedelsbehandlingen
<p>Examinanderna kan sörja för patient- och arbets säkerheten och agerar korrekt i krislägen.</p>	<p>Ombesörjande av säkerheten och bemästrande av krissituationer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • skapar genom respektfull inställning och interaktion en trygg atmosfär inom arbets- och patientgemenskapen • har kännedom om de normer och författningar som berör säkerhet och följer dem i överensstämmelse med vådrutiner av god kvalitet • identifierar säkerhetsrisker och är medvetna om de förfaranden som gäller vid hotfulla situationer • bemästrar våldssituationer: kan förutsäga dem och vidta förebyggande åtgärder, handla i hotfulla situationer, vidta fortsatta åtgärder efter våldssituationer • kan vid behov ta till fysiska begräns-

	<p>ningar och tvångsmetoder som vårdåtgärd</p> <ul style="list-style-type: none"> • identifierar krissituationer, känner igen krisens olika skeden och ändamålsenliga förfaranden för efterbehandling av krisen
<p>Examinanderna kan se till att de själva orkar i arbetet.</p>	<p>Ansvar för att orka i arbetet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • fördjupar sig aktivt i arbetet och utvecklingen inom branschen • deltar regelbundet i arbetshandledning och utbildning • identifierar arbetets och den egna verksamhetens möjligheter och gränser • är motiverade att förkovra sig själva och utveckla de egna verksamhetssätten • värnar för sin del om den positiva atmosfären i arbetsgemenskapen • förhåller sig flexibelt till respons och kollegial utvärdering • vill kontinuerligt utveckla sitt arbete

d. Utvärdering och utveckling av vård, rehabilitering och arbetsgemenskap

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
<p>Examinanderna kan utvärdera vården av den mentala hälsan liksom planeringen och genomförandet av vårdprocessen samt dess resultat och kvalitet.</p>	<p>Utvärdering av vårdprocessen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • behärskar vårdprocessen och kan utvärdera den och dess resultat • har kännedom om kriterierna för god vård och ställer sin utvärdering i relation till dem samt till de föränderliga situationerna inom vården • använder sig av all tillgänglig kunskap då de utvärderar vårdens tillförlitlighet och de beslut som fattats under vårdprocessen samt grunderna för dem
<p>Examinanderna kan bedöma det resurscentrerade arbetet och dess resultat utifrån klienten och förmår fungera som sakkunnig i ett yrkesövergripande samarbetsnätverk inom rehabiliteringen.</p>	<p>Utvärdering av rehabiliteringen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om rehabiliteringssystemet och de tjänster det erbjuder • kan bedöma rehabiliteringens individuella lämplighet för klienten • är förmögen till jämbördigt samarbete i ett yrkesövergripande arbetsteam • bedömer hur rehabiliteringen framskrider i ett kontinuerligt öppet samarbete med klienten och dennes nätverk

<p>Examinanderna förmår tillsammans med de anhöriga, det övriga nätverket och samsarbetsinstanserna utvärdera och utveckla det samarbete som ger klienten/patienten stöd att klara sig, samt vid behov förändra detta</p>	<p>Utvärdering av samarbetet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gör en regelbunden bedömning av samarbetets innehåll och strukturer tillsammans med de anhöriga, det övriga nätverket och samsarbetsinstanserna • diskuterar samarbetets resultat och metoder för att utveckla det
<p>Examinanderna kan använda sig av hälsovårdens datasystem samt kritiskt utvärdera insamlingen och dokumenteringen av informationen.</p>	<p>Användning av hjälpmedel för utvärdering och utveckling:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan obehindrat använda sig av datatekniken inom hälsovården • kan dokumentera information som är av betydelse för vård- och rehabiliteringsprocessen
<p>Examinanderna stödjer sig i sitt arbete på grunderna för det evidensbaserade mentalvårdsarbetet.</p>	<p>Evidensbaserat mentalvårdsarbete</p> <ul style="list-style-type: none"> • söker det för klientens/patientens individuella vårdssituation lämpligaste verksamhetssättet med stöd av uppenbar, säker och riktig information • söker stöd från såväl forskningsrön som praktisk kunskap för sitt beslutsfattande. • utvecklar vårdens kvalitet genom att utvärdera befintliga verksamhetssätt och kombinera teori, forskning och praktiska kunskaper
<p>Examinanderna kan utvärdera och motivera sin egen verksamhet och sina beslut, identifiera sina resurser och utvecklingsbehov.</p>	<p>Utvärdering av den egna verksamheten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • deltar regelbundet i utvecklingssamtal • agerar i sitt arbete i enlighet med inre företagsamhet • är kapabla till en ärlig och realistisk självvärdering • förkovrar sitt yrkeskunnande genom arbetshandledning och utbildning
<p>De som avlagt examensdelen kan bedöma resurserna inom sin arbetsgemenskap och är kapabla till växelverkan och utvecklingsarbete som till sin natur är öppna och utvecklande för arbetsgemenskapen.</p>	<p>Bedömning av arbetsgemenskapen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tillämpar kollegial utvärdering • använder sig av system och metoder som betjänar arbetsgemenskapens funktion (bl.a. metoder för samverkan, företagshälsovård och fortbildning) • förbinder sig vid arbetet med att utveckla arbetsgemenskapen och bär sitt eget ansvar för det

c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet

Yrkesprovet för examensdelen Den grundläggande processen inom psykiatriskt vårdarbete bedöms i autentiska arbetssituationer i en arbetsmiljö där psykiatrisk vård eller rehabilitering genomförs. Yrkesprovet för examensdelen består av tre så olika situationer som möjligt för bedömning av behovet av vård eller rehabilitering och hänvisning till adekvata tjänster, en situation där vården eller rehabiliteringen planeras, genomförande av vård- eller rehabiliteringsprocessen och bedömning av dem.

Bedömningen fokuseras på klient- eller patientarbete, arbetsprestationer och agerande som medlem av ett yrkesövergripande arbetsteam i enlighet med kraven på yrkesskicklighet. Som bedömningsmaterial används utöver den praktiska verksamheten även olika slags prestationer. Respons från klienterna, patienterna och det yrkesövergripande arbetsteamet samt självvärdering används som stöd för bedömningen.

De bedömda prestationerna skall antecknas och examinanderna skall få respons på dem omedelbart efter bedömningen.

Bedömningen utförs enligt trepartsprincipen. Den som utför bedömningen skall vara en person som besitter tillräcklig yrkesskicklighet och arbetserfarenhet med tanke på kraven på yrkesskicklighet, i första hand någon som avlagt specialyrkesexamen inom psykiatrisk vård. En representant för undervisningen som fördjupat sig i psykiatrisk vård skall fungera som bedömare. Företrädaren för den läroanstalt som ansvarar för bedömningen skall vara examensmästare.

2 § Akut- och krisvård

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
Examinanderna är förtrogna med grunderna i akut- och krisvård och tillämpar dem i sitt arbete.	Tillämpning av grunderna i akut- och krisvård: <ul style="list-style-type: none">• behärskar de teoretiska grunderna i trauma- och krisvård som grund för akut- och krisarbetet<ul style="list-style-type: none">- kristeorierna- den psykiska krisens förlopp- utvecklings- och mognadskriser- traumatiska kriser (situationskriser)- kriser som för utvecklingen framåt- förlamande kriser- grunderna i katastrofpsykologi• känner till hur olika slags kriser framskrider• kan agera samhällsorienterat och yrkesövergripande i krissituationer
Examinanderna kan bemöta och hjälpa en människa i kris och hennes närmaste.	Bemötande av en människa i kris: <ul style="list-style-type: none">• kan bemöta en människa i kris och hennes närmaste samt agera i olika skeden av en komplicerad psykisk kris• kan de grundläggande metoderna för

	<p>psykisk första hjälp; att lyssna, ta hand om, vara lugn, vara närvarande</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan bedöma behovet av hjälp och fortsatt vård för människor i olika åldrar • kan planera och genomföra vården för en människa i kris och/eller vägleda henne till de rätta tjänsterna
<p>Examinanderna kan bedöma behovet av debriefing och eftersamtal (defusing) och kan ge klienten vägledning till sakkunniga.</p>	<p>Bearbetning av uppslitande situationer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om debriefingens historia och principer • har kännedom om eftersamtalsmetodens (defusing) historia och principer • kan bedöma behovet av debriefing och eftersamtal • kan handleda till sakkunniga i fråga om debriefing och eftersamtal • kan beakta olika slags behov hos människor i olika åldrar vid bearbetningen av uppslitande situationer
<p>Examinanderna kan stödja och hjälpa en människa att möta plötslig död och i sorgearbetet.</p>	<p>Att ge stöd vid mötet med plötslig död och sorg:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om, förstår och kan stöda de anhöriga och närmaste när de möter plötslig död • kan bemöta och stöda en sörjande människa individuellt och yrkesmässigt • kan på ett yrkesmässigt sätt framföra bud som anknyter till döden • förmår beakta olika slags behov hos människor i olika åldrar när det gäller att möta plötslig död och sorg • kan identifiera och specificera sina egna känslor kring situationen
<p>Examinanderna kan göra en realistisk bedömning av sina egna resurser och identifiera sina egna begränsningar då de arbetar inom akut- och krisvården.</p>	<p>Att arbeta som vårdare inom akut- och krisarbete:</p> <ul style="list-style-type: none"> • är medvetna om sina egna värderingar, resurser och utgångspunkter • använder sin egen person på ett professionellt sätt i interaktionen • är medvetna om gränserna för den egna orken • identifierar de områdena i det egna arbetet som är traumatiserande och främjar för sin del möjligheterna till kolegialt stöd inom arbetsteamet • identifierar emotionell utmattning hos

	<p>sig själva och sina arbetskamrater</p> <ul style="list-style-type: none"> • finner och kan dra nytta av faktorer för att skydda sig själva • ser till att upprätthålla och förkovra sin yrkesskicklighet • kan fungera som sakkunniga i yrkesövergripande nätverk
<p>Examinanderna inser betydelsen av arbetshandledning inom akut- och krisvården och förstår att den främjar den egna orken.</p>	<p>Arbetshandledning inom akut- och krisvården:</p> <ul style="list-style-type: none"> • är införstådda med att arbetshandledning är en väsentlig del av akut- och krisvården • ser sambandet mellan arbetshandledning, vårdkvalitet och den egna orken • känner till arbetshandledningens olika funktioner • kan söka arbetshandledning och är medvetna om karaktären, regelbundenheten och långsiktigheten i processen för yrkesmässig tillväxt • svarar för sin egen del för att arbetshandledningsprocessen är framgångsrik • förstår arbetshandledningens förhållande till utbildning, arbete i team, konsultation och yrkeserfarenhet

c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet

Yrkesprovet för examensdelen bedöms i autentiska arbetssituationer inom akut- och krisvården. Yrkesprovet för examensdelen består av att handha och utvärdera en akut- eller krissituation.

Bedömningen fokuseras på klient- eller patientarbete, agerande som medlem av ett yrkesövergripande arbetsteam och självvärdering i enlighet med kraven på yrkesskicklighet. Som bedömningsmaterial används förutom den praktiska verksamheten även olika slags prestationer enligt behov. Respons från klienterna, patienterna och den yrkesövergripande arbetsgemenskapen samt självvärdering används som stöd för bedömningen.

De bedömda prestationerna skall antecknas och examinanderna skall få respons på dem omedelbart efter bedömningen.

Bedömningen utförs enligt trepartsprincipen. Den som utför bedömningen skall vara en person som besitter tillräcklig yrkesskicklighet och arbetserfarenhet med tanke på kraven på yrkesskicklighet, i första hand någon som avlagt specialyrkesexamen inom psykiatrisk vård. En representant för undervisningen som fördjupat sig i psykiatrisk vård skall fungera som bedömare. Företrädaren för den läroanstalt som ansvarar för bedömningen skall vara examensmästare.

3 § Arbete bland missbrukare

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
<p>Examinanderna har kännedom om det centrala innehållet i de lagar och andra normer som reglerar arbetet bland missbrukare.</p>	<p>Kännedom om författningar som gäller arbete bland missbrukare:</p> <ul style="list-style-type: none"> • känner till det centrala innehållet i följande lagar och författningar ur missbrukarvårdens synvinkel: <ul style="list-style-type: none"> - lagen om missbrukarvård (41/1986) - förordningen om missbrukarvård (653/1986) - mentalvårdslagen (1116/1990) - barnskyddslagen (683/1983) - lagen om smittsamma sjukdomar (583/1986) - lagen om nykterhetsarbete (828/1982) - socialvårdslagen (710/1982) - lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) - lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) • känner till ändringarna av lagarna och förordningarna
<p>Examinanderna har kännedom om det centrala innehållet i de nationella och internationella programmen inom arbetet bland missbrukare.</p>	<p>Kännedom om programmen för arbetet bland missbrukare:</p> <ul style="list-style-type: none"> • känner till det centrala innehållet i följande program: <ul style="list-style-type: none"> - Mål- och verksamhetsprogram för social- och hälsovården (SHM) - Nationella alkoholprogrammet (SHM) - Nationella drogstrategin (SHM) - Europeiska alkoholprogrammet (WHO) - EU:s rusmedelsstrategi (EU) - kommunens rusmedelsprogram
<p>Examinanderna har kännedom om nivåerna på och målen för tjänsterna inom missbrukarvården.</p>	<p>Kännedom om servicesystemet inom missbrukarvården:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om det hälsobefrämjande och förebyggande arbetet bland missbrukare • har kännedom om arbete bland missbrukare i ett tidigt skede • har kännedom om ett reparerande arbete

	<p>bland missbrukare – missbrukarvård, -rehabilitering</p> <ul style="list-style-type: none"> • känner till målen, uppgifterna och verksamhetsprinciperna för tjänster inom den öppna vården • känner till målen, uppgifterna och verksamhetsprinciperna för de olika tjänsterna mellan öppen vård och institutionsvård • har kännedom om målen, uppgifterna och verksamhetsprinciperna för tjänster inom institutionsvården • har kännedom om frivilligarbetet och organisationsarbetet som en del av missbrukarvården • känner till samarbetet och konsultationen mellan serviceproducenterna inom social- och hälsovården
<p>Examinanderna känner till rusmedel och beroendeframkallande medel och deras verkningar.</p>	<p>Identifiering av rusmedel och droger samt kunskap om dessa ämnen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • känner igen alkoholprodukterna och hur alkohol inverkar på hälsan • känner igen läkemedelsmissbruk och hur olika läkemedel inverkar på hälsan • identifierar de droger som används mest allmänt och hur de inverkar på hälsan • identifierar användningen av andra berusande ämnen (bl.a. tekniska lösningsmedel och gaser) och hur de inverkar på hälsan • identifierar blandmissbrukets sammanlagda verkningar • identifierar tobakens inverkan på hälsan
<p>Examinanderna känner till missbrukets sociala, fysiska och psykiska verkningar och deras betydelse för såväl individen som hans närmaste.</p>	<p>Kännedom om missbrukets verkningar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • identifierar missbrukets sociala och samhälleliga följder • känner till missbrukets fysiska följder • känner till missbrukets psykiska följder • känner till symptomen på hepatit och HIV, smittomekanismen och hur man skyddar sig • behärskar de viktigaste metoderna för vård av smittosamma sjukdomar

<p>Examinanderna har kännedom om rusmedelsberoendets fysiska, psykiska och sociala uttrycksformer, hur de utvecklas och huvuddragen i vårdmetoderna.</p>	<p>Kännedom om rusmedelsberoendets uttrycksformer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • identifierar det mångfacetterade i beroendeprocessen • känner till huvuddragen i vårdmetoderna vid fysiologiskt beroende • identifierar det psykiska beroendets uttrycksformer och huvuddragen i vården av detta beroende • identifierar det sociala beroendets uttrycksformer och huvuddragen i vården av detta beroende • undersöker och bedömer hur rusmedelsberoendet inverkar på dynamiken inom familjen och samhället
<p>Examinanderna tillämpar de mest centrala tillvägagångssätten som stöder vård och rehabilitering inom arbetet bland missbrukare. De tillämpar också praktiska verksamhetsmodeller för dessa tillvägagångssätt, samt känner till de instanser som är specialiserade på att genomföra dem.</p>	<p>Tillämpning av grunderna i olika närmelsesätt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tillämpar huvuddragen i ett kognitivt, lösningscentrerat och socialkonstruktivistiskt närmelsesätt i sitt arbete • känner till grunderna för Minnesota-modellen och de instanser som är specialiserade på att genomföra den • känner till grunderna för kristet arbete bland missbrukare och de instanser som utför det
<p>Examinanderna skall i arbetet bland missbrukare vara kapabla till interaktion som respekterar jämlikheten.</p>	<p>Ett förhållningssätt som respekterar jämlikheten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • visar genom sitt uppträdande en respektfull, saklig och jämlik inställning oberoende av kön, ålder, livsåskådning, ras, nationalitet, civilstånd, sexuell läggning, politiska åsikter, mental hälsa, handikapp eller någon personlig egenskap • är medvetna om sina egna attityder och val i anslutning till rusmedel • är kapabla till offentligt och yrkesmässigt hållbara beslut och motiveringar i arbetet bland missbrukare
<p>Examinanderna har kännedom om betydelsen av interaktion i arbetet bland missbrukare.</p>	<p>Färdigheter i interaktion:</p> <ul style="list-style-type: none"> • känner till interaktionens viktigaste faser och de yrkesmässiga metoder som påverkar interaktionsprocessen • är införstådda med hur ett interaktionsförhållande uppstår och kan beskriva det • kan bedöma och utveckla sina egna interaktionsfärdigheter

<p>Examinanderna identifierar behovet av arbetshandledning i arbetet bland missbrukare och uppmärksammar sin egen ork i arbetet.</p>	<p>Arbetshandledning och att orka i arbetet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • är införstådda med arbetshandledningens betydelse när det gäller att utvecklas i arbetet • känner till arbetshandledningsprocessens skeden • är motiverade att utveckla den yrkesmässiga självkänneten med hjälp av arbetshandledning • kan realistiskt identifiera sina egna begränsningar och resurser inom arbetet bland missbrukare • värnar om sin psykiska, fysiska och andliga arbetsförmåga och sin egen ork i arbetet
--	--

c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet

Avlagd yrkesexamen för arbete bland missbrukare godkänns som ersättande yrkesprov för denna examensdel. Yrkesprovet för examensdelen bedöms i arbetsteam eller enheter som utför arbete bland missbrukare eller i sådana arbetsteam eller enheter inom den psykiatriska vården där arbete bland missbrukare utgör en del av vården. Yrkesprovet för examensdelen består av utarbetandet av en vård- eller rehabiliteringsplan för en klient/patient som har missbruksproblem.

Bedömningen fokuseras på klientarbete och agerande som medlem av ett yrkesövergripande arbetsteam i enlighet med kraven på yrkesskicklighet. Som bedömningsmaterial används förutom den praktiska verksamheten även olika slags prestationer enligt behov. Respons från klienterna eller patienterna och den yrkesövergripande arbetsgemenskapen samt självvärdering används som stöd för bedömningen.

De bedömda prestationerna skall antecknas och examinanderna skall få respons på dem omedelbart efter bedömningen.

Bedömningen utförs enligt trepartsprincipen. Den som utför bedömningen skall vara en person som besitter tillräcklig yrkesskicklighet och arbetserfarenhet med tanke på kraven på yrkesskicklighet, i första hand någon som avlagt specialyrkesexamen inom psykiatrisk vård eller yrkesexamen för arbete bland missbrukare. En representant för undervisningen som fördjupat sig i psykiatrisk vård skall fungera som bedömare. Företrädaren för den läroanstalt som ansvarar för bedömningen skall vara examensmästare.

B. VALFRIA EXAMENSDELAR

4 § Rättspsykiatriskt vårdarbete

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
Examinanderna identifierar den egna verksamhetens värdegrund då de arbetar med rättspsykiatriska patienter.	Identifiering av den egna verksamhetens värderingar: <ul style="list-style-type: none">• undersöker och identifierar sina egna värderingar som grund för sitt arbete• reflekterar över värderingarnas inverkan på sin verksamhet och sina avgöranden• reflekterar över den egna rättsuppfattningens inverkan på sådan vård som är förknippad med ett brott
Examinanderna identifierar den människosyn som ligger till grund för den egna verksamheten inom vården av rättspsykiatriska patienter.	Identifiering av människosynen: <ul style="list-style-type: none">• identifierar olika människouppfattningars inverkan som grund för den rättspsykiatriska vården• högaktar och respekterar patientens människovärde, integritet och självbestämmanderätt• tar patienten med i planeringen och utvärderingen av vården• säkerställer att patienten får information om sin egen vård
Examinanderna är empatiska och utvecklar denna förmåga kontinuerligt inom vården av rättspsykiatriska patienter.	Förmåga till empati: <ul style="list-style-type: none">• lever sig in i den rättspsykiatriska patientens situation på såväl det rationella tänkandets nivå som på känslonivå• identifierar och specificerar känslorna i anslutning till vårdsituationen• har beredskap att undersöka sin egen förmåga till empati och att utveckla den• använder sig av sin egen person i professionella interaktionssituationer
Examinanderna har kännedom om särdragen inom rättspsykiatrisk vård och rehabilitering och kan tillämpa sina kunskaper i praktiken.	Kännedom om och tillämpande av särdragen inom rättspsykiatrisk vård och rehabilitering: <ul style="list-style-type: none">• kännedom om den enskilda rättspsykiatriska patienten: från multiproblematik till kraftigt avgränsade symptom• långa vårdtider• vård oberoende av egen vilja• problem i anslutning till rättslig ställning, att finna en balans mellan terapi, säkerhet och rättsprocess och att utvärdera dessa enligt behov

	<ul style="list-style-type: none"> • att förstå kulturen i ett slutet samfund • kännedom om särdragen i ungdomarnas utveckling • svårigheter i patienternas sociala relationer • kännedom om den beslutsprocess som anknyter till vården: rättsens beslut om sinnesundersökning, Rättsskyddscentralen för hälsovård:s behandling, rättsens beslut om fastställande av vård, observationsutlåtanden halvårsvis, länsrättsens beslut • processen för god vård och rehabilitering av patienter som inte dömts till straff på grund av sitt mentala tillstånd • processen för god vård av farliga och/eller svårbehandlade patienter
<p>Examinanderna har beredskap att genomföra de vårdformer som används inom den rättspsykiatriska vården och rehabiliteringen.</p>	<p>Beaktande av särdrag vid genomförandet av vården:</p> <ul style="list-style-type: none"> • är införstådda med hur den balans som bildas av terapi, säkerhet och rättsprocess inverkar på processen för helhetsvården • uppmärksammar särdragen i rättspsykiatrisk vård vid läkemedelsbehandlingen, vårdrelationsarbetet, miljöterapi samt inom grupp-, kreativitets- och sysselsättnings-terapi • beaktar de möjligheter som familjens eller nätverkets stöd erbjuder vid vården och rehabiliteringen • är införstådda med betydelsen av att patientens symptom är kraftigt avgränsade • beaktar den rättspsykiatriska vårdens särdrag vid organiserandet av patienternas rehabiliteringsperioder, permissioner och provotider
<p>Examinanderna är införstådda med vårdrelationens betydelse för helhetsvården och rehabiliteringen av en rättspsykiatrisk patient samt kan integrera vårdrelationsarbetet i den övriga vården.</p>	<p>Vårdrelationen i helhetsvården:</p> <ul style="list-style-type: none"> • förstår vad en professionell vårdrelation innebär och hur den avviker från andra människorelationer • är medvetna om vilka faktorer som är befrämjar vårdrelationen • genomför vårdrelationen som en process: inledande fas – arbetsfas – avslutande fas • kan dokumentera och rapportera de observationer som är av vikt med tanke på den rättspsykiatriska vården och de slutsatser examinanderna dragit på basis av dem

	<ul style="list-style-type: none"> • kan använda sig av de grundläggande metoderna inom vårdrelationsarbetet i överensstämmelse med situationen och med stöd av arbetshandledningen • sörjer för kontinuitet i vårdrelationen • tillämpar i sitt arbete systematiskt en sådan verksamhet som grundar sig på en kognitiv, psykodynamisk och/eller lösningscentrerad teori- och vårdmodell • är införstådda med och kan i sitt arbete tillämpa särdragen i vårdrelationen med en patient som lider av personlighetsstörningar, en psykotisk patient eller en ung patient • kan integrera läkemedelsbehandlingen och vårdrelationsarbetet enligt behov • kan kombinera målen och verksamheten för vårdrelationsarbetet och miljöterapi samt andra interaktiva vårdformer så att patientens vård och rehabilitering befrämjas • arbetar i nära samarbete med det övriga arbetsteamet som vårdar patienten • kan motivera de begränsande åtgärder som hör samman med vård mot patientens vilja
<p>Examinanderna inser betydelsen av arbetshandledning som en faktor som befrämjar vårdkvaliteten och den egna orken i arbetet.</p>	<p>Arbetshandledning:</p> <ul style="list-style-type: none"> • är införstådda med att arbetshandledningen utgör en väsentlig del av vårdrelationsarbetet och den övriga vården och rehabiliteringen • ser sambandet mellan arbetshandledningen och vårdkvaliteten och den egna orken i arbetet • har kännedom om arbetshandledningens olika funktioner • har sökt sig till arbetshandledning och känner till karaktären, regelbundenheten och långsiktigheten hos processen för yrkesmässig utveckling • svarar för sin egen del för vad som överenskommit i arbetshandlingsavtalet • är införstådda med arbetshandledningens förhållande till utbildning, arbete i arbetsteam, konsultation och yrkeserfarenhet

<p>Examinanderna är införstådda med miljöterapiens betydelse och är beredskap att tillämpa principerna för miljöterapi inom vården och rehabiliteringen av en rättspsykiatrisk patient.</p>	<p>Tillämpning av principerna för miljöterapi inom den rättspsykiatriska vården och rehabiliteringen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • arbetar tillsammans med patienterna och personalen i en öppen och tolerant atmosfär och är införstådda med de ansvarsområden och skyldigheter som ankommer på medlemmarna av vårdkollektivet • tillämpar principerna för lika värde i ett slutet samfund • är införstådda med att gruppdynamiken används som ett medel för vården • deltar aktivt i den gemensamma planeringen, beslutsfattandet och utvärderingen i kollektivet • inser betydelsen av personalens och patienternas verksamhet när det gäller att bygga upp vårdkulturen • stödjer och vägleder patienterna samt ger dem råd om hur de skall klara sig i vardagen
<p>Examinanderna kan beakta familje- och nätverksarbetets särdrag inom den rättspsykiatriska vården och rehabiliteringen.</p>	<p>Beaktande av familje- och nätverksarbetets särdrag inom den rättspsykiatriska vården och rehabiliteringen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan utarbeta en nätverkskarta som stödjer vården och rehabiliteringen • klarlägger möjligheterna till samarbete med dem som ingår i nätverket • är införstådda med särdragen i stödjandet och handledningen av familjen och det närstående nätverket • stödjer upprätthållandet och utvecklandet av patientens sociala relationer samt uppövandet av de färdigheter som behövs i dem • handleder patienten att finna stödjande nätverk för att så långt som möjligt klara sig på egen hand • inverkar positivt på de attityder och fördomar som finns inom patientens sociala nätverk
<p>Examinanderna har färdigheter till ett yrkesövergripande arbete.</p>	<p>Yrkesövergripande arbete:</p> <ul style="list-style-type: none"> • är införstådda med vilken betydelse ett yrkesövergripande samarbete (inklusive dess fördelar och svårigheter) har som garanti för kvaliteten på den rättspsykiatriska vården och rehabiliteringen

	<ul style="list-style-type: none"> • förstår hur gruppdynamiken inverkar på arbetet i arbetsteam • förkovrar kontinuerligt sin egen yrkes-skicklighet och fungerar som sakkunniga inom sin egen bransch i det yrkesövergripande arbetsteamet • utvecklar sina färdigheter i att verka i ett yrkesövergripande arbetsteam • lyssnar till de andra medlemmarna av arbetsteamet • utvärderar frågor på ett konstruktivt och kritiskt sätt • förbinder sig vid arbetsteamets beslut • kan lösa konfliktsituationer gällande arbetet på ett sätt som överenskommit i arbetsteamet
<p>Examinanderna kan agera i situationer med hot om våld.</p>	<p>Bemästrande av våldssituationer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • känner patienterna väl och förstår betydelsen av interaktion när det gäller att förebygga våldssituationer • beaktar rums- och miljöarrangemang som förebygger våld • behärskar adekvata alarm- och andra säkerhetssystem • ser för sin egen del till att det utarbetas regler för avdelningen, att det informeras om dem och att de följs, samt utvärderar reglerna och grunderna för dem på ett konstruktivt sätt • agerar i enlighet med arbetsätt som stävjar våld • förhåller sig allvarligt till hot från patienten och tydliggör säkerhetsgränserna • informerar arbetsteamet om hotfullt beteende • har kännedom om sätten att handla i isoleringssituationer • styr patienten till tillåtna sätt att uttrycka sin aggression • behärskar de åtgärder som vidtas efter våldssituationer: en god eftervård av den våldsamma patienten, uppmärksammande av de andra patienterna • sörjer för adekvata vidare åtgärder när det gäller våld som riktats mot en arbetstagare • ser till att våldssituationerna antecknas korrekt

	<ul style="list-style-type: none"> • befrämjar arbetarskyddsaspekter i arbetet • främjar sina metoder att bemästra våld med hjälp av inskolning, utbildning och arbetshandledning • kan ge första hjälpen vid skador
Examinanderna känner till de vanligaste vårdmetoderna för rusmedels- och narkotikaberoende samt de smittsamma sjukdomar som dessa orsakar och kan tillämpa vårdmetoderna i sitt arbete.	<p>Tillämpning av vårdmetoder för rusmedels- och narkotikaberoende samt smittsamma sjukdomar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • identifierar användningen av rusmedel och narkotika och deras verkningar • identifierar abstinenssymptomen i fråga om rusmedel och narkotika och har kännedom om de viktigaste vårdmetoderna • har kännedom om vårdsystemen för rusmedels- och narkotikaberoende • kan ge hänvisning och råd till dem som använder rusmedel och narkotika att söka sig till avvänjning och vård • ger patienterna stöd att söka sig till stödgrupper (bl.a. AA och NA-grupper) • känner till symptomen på hepatit och HIV, smittomekanismen och hur man skyddar sig • behärskar de viktigaste metoderna för vård av smittsamma sjukdomar

c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet

Yrkesprovet för examensdelen bedöms vid en enhet för rättspsykiatrisk vård. Yrkesprovet består av den arbetsprocess som omfattar olika faser i vården av en rättspsykiatrisk patient.

Bedömningen fokuseras på klient- eller patientarbete, arbetsprestationer och agerande som medlem av ett yrkesövergripande arbetsteam i enlighet med kraven på yrkesskicklighet. Som bedömningsmaterial används utöver den praktiska verksamheten även olika slags prestationer enligt behov. Respons från klienterna och det yrkesövergripande arbetsteamet samt självvärdering används som stöd för bedömningen.

De bedömda prestationerna skall antecknas och examinanderna skall få respons på dem omedelbart efter bedömningen.

Bedömningen utförs enligt trepartsprincipen. Den som utför bedömningen skall vara en person som besitter tillräcklig yrkesskicklighet och arbetserfarenhet med tanke på kraven på yrkesskicklighet, i första hand någon som avlagt specialyrkesexamen inom psykiatrisk vård. En representant för undervisningen som fördjupat sig i psykiatrisk vård skall fungera som bedömare. Företrädaren för den läroanstalt som ansvarar för bedömningen skall vara examensmästare.

5 § Psykiatrisk rehabilitering

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
<p>Examinanderna känner till rehabiliteringens kunskapsgrund och olika tillvägagångssätt att genomföra rehabilitering samt kan tillämpa dessa i sitt eget arbete.</p>	<p>Tillämpning av grunderna i rehabiliteringsarbete:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om vad begreppen rehabilitering, att vara redo för rehabilitering samt habilitering innebär och hur de används för att styra verksamheten • har kännedom om det kognitiva tänkandets andel vid styrningen av rehabiliteringsverksamheten • tillämpar resurstänkande inom rehabiliteringsarbetet • tillämpar psykoedukation (utbildning) inom rehabiliteringsarbetet • har kännedom om rehabiliteringsarbetets verksamhetsområden och deras centrala uppgifter: medicinsk, social, yrkesmässig och pedagogisk rehabilitering
<p>Examinanderna har kännedom om klassificeringen av rehabiliteringsservicen, de olika aktörerna och serviceproducenterna som genomför rehabilitering (den offentliga, privata och tredje sektorn) samt deras arbetsfördelning och betydelse inom serviceproduktionen.</p>	<p>Kännedom om rehabiliteringssystemet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om det riksomfattande, regionala och lokala offentliga och privata rehabiliteringsarbetets olika verksamhetsmöjligheter och skyldigheter att samarbeta • känner till verksamhetsprinciperna, organiseringen av verksamheten, servicens tillgänglighet och finansieringen för en privat serviceproducent eller en serviceproducent inom den tredje sektorn • känner till de sociala stödformerna för en rehabiliteringsklient och hänvisar klienten till dem • hänvisar rehabiliteringsklienten till andra behövliga tjänster • följer aktivt med rehabiliteringsbranschens utveckling och ändringar och tillämpar den nyaste kunskapen i sitt arbete • har kännedom om den centrala lagstiftningen som styr rehabilitering <ul style="list-style-type: none"> - lagen om klientsamarbete inom rehabiliteringen (604/1991)

<p>Examinanderna har kännedom om rehabiliteringens särdrag och kan tillämpa dem enligt behov.</p>	<p>Former för rehabilitering:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tillämpar processmodellen för psykiatrisk rehabilitering: behovet av rehabilitering – mål – metoder – utvärdering • har kännedom om de centrala verksamhetsformerna för medicinsk, social, yrkesmässig och pedagogisk rehabilitering och tillämpar dem på sin verksamhet i syfte att uppnå målen • har kännedom om principerna för genomförande av stegvis rehabilitering och dess former • har kännedom om principerna och metoderna för tidig rehabilitering • känner till särdragen hos de enheter som genomför rehabilitering i grupp: rehabiliteringshem, servicehem, rehabiliteringsavdelningar m.fl. • har kännedom om individuell rehabilitering i olika enheter • känner till principerna för rehabilitering i hemmet • känner till öppen rehabilitering och stödformerna för en rehabiliteringsklient som bor i sitt eget hem
<p>Examinanderna kan identifiera om rehabiliteringsklienten är redo för habilitering, har kännedom om de olika faserna i rehabiliteringsprocessen och de erforderliga åtgärderna i dem, samt kan i sitt arbete planera, genomföra och utvärdera rehabiliteringsprocessens framskridande tillsammans med rehabiliteringsklienten och nätverket.</p>	<p>Verksamhet i enlighet med rehabiliteringens olika skeden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan fungera inom rehabiliteringens olika skeden enligt följande: <ul style="list-style-type: none"> - förberedande skede: en helhetsbedömning av situationen tillsammans med rehabiliteringsklienten och den remitterande enheten: datainsamling, orienterande besök, preliminär rehabiliteringsplan - rehabiliteringsperiod: utarbetar, genomför och utvärderar samt förändrar en målinriktad och individuell rehabiliteringsplan tillsammans med rehabiliteringsklienten och nätverket - arbetsformer: stöd, undervisning, handledning - övergångsskede: utvärderar rehabiliteringsklientens framsteg och söker aktivt efter en plats för fortsatt behandling utgående från klientens behov samt verkställer övergången

	<ul style="list-style-type: none"> - skapar ett tillräckligt stödnätverk, tar med rehabiliteringsklienten i det, minskar gradvis stödet och ger stöd ännu efter övergången - har kännedom om ett yrkesövergripande nätverk av arbetstagare och fungerar i ett målinriktat samarbete med specialister - deltar i uppgörandet av rehabiliteringsplanen för det följande skedet
<p>Examinanderna har kännedom om de yrkesmässiga utmaningarna inom rehabiliteringsarbetet och beaktar dem i sitt arbete.</p>	<p>Beaktande av de yrkesmässiga utmaningarna inom rehabiliteringsarbetet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • stöder rehabiliteringsklienten genom sin interaktion • motiverar rehabiliteringsklienten till att identifiera sina resurser och ger honom/henne stöd att använda sig av dem • har mångsidiga färdigheter i vardagslivet och tillämpar dem inom rehabiliteringsverksamheten • är kapabla att självständigt fatta beslut • kan arbeta i team • kan dra nytta av det yrkesövergripande arbetsteamets kunnande som stöd för rehabiliteringsklienten • respekterar hemmets privata sfär då de arbetar hemma hos rehabiliteringsklienten • stödjer rehabiliteringsklientens anhöriga och närstående att orka • är införstådda med familjens och det sociala nätverkets betydelse som stöd för rehabiliteringsklienten och hjälper familjen/nätverket att finna stödformer som lämpar sig för situationen • har kännedom om rehabiliteringsformer och metoder för barn och unga och tillämpar dem i sitt arbete • ombesörjer sin egen ork och sin arbets säkerhet med hjälp av arbetshandledning, stöd från kolleger, utbildning och andra metoder som befrämjar orken i arbetet • har kännedom om kvalitetsrekommendationerna för rehabiliteringsarbete och handlar enligt dem

c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet

Yrkesprovet för examensdelen bedöms i arbetsteam och vid enheter som producerar psykiatriska rehabiliteringstjänster. Yrkesprovet består av arbetsprocessen för förberedelse av rehabilitering, för utarbetande av en rehabiliteringsplan, för genomförandet av en arbets-situation som utgör en central del av rehabiliteringsperioden samt för genomförandet av övergången från rehabilitering till en annan form av vård.

Bedömningen fokuseras på klient- eller patientarbete och agerande som medlem av ett yrkesövergripande arbetsteam i enlighet med kraven på yrkesskicklighet. Som bedömningsmaterial används utöver den praktiska verksamheten även olika slags prestationer enligt behov. Respons från klienterna och det yrkesövergripande arbetsteamet samt självvärdering används som stöd för bedömningen.

De bedömda prestationerna skall antecknas och examinanderna skall få respons på dem omedelbart efter bedömningen.

Bedömningen utförs enligt trepartsprincipen. Den som utför bedömningen skall vara en person som besitter tillräcklig yrkesskicklighet och arbetserfarenhet med tanke på kraven på yrkesskicklighet, i första hand någon som avlagt specialyrkesexamen inom psykiatrisk vård. En representant för undervisningen som fördjupat sig i psykiatrisk vård skall fungera som bedömare. Företrädaren för den läroanstalt som ansvarar för bedömningen skall vara examensmästare.

6 § Psykogeriatriskt vårdarbete

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
På basis av de senaste forskningsrönen har examinanderna kännedom om ålderdomen som ett skede i livet och hur åldringens liv påverkas av de förändringar ålderdomen medför, samt tillämpar denna kunskap som grund för sin egen verksamhet.	Tillämpning av grunderna i äldreomsorg: <ul style="list-style-type: none">• känner igen sjukdomar som hör samman med ålderdomen och behärskar vårdformerna för dem• är införstådda med det individuella och unika i att åldras och förmår granska sina egna attityder till åldrandet/ålderdomen• identifierar målsättningarna, verksamhetsprinciperna och metoderna för äldreomsorgen• känner igen hur åldrandet påverkar individen fysiskt, psykiskt, socialt och andligt• identifierar den äldre människans minskade resurser och det ökade behov av stöd som ålderdomen för med sig och förmår planera och genomföra det stöd och den hjälp som behövs
Examinanderna har kännedom om hur åldrandet inverkar på den mentala hälsan och kan identifiera ålderdomens typiska mentala problem samt känner till och kan genomföra vården av dem enligt behov.	Identifiering och vård av mentala problem hos äldre personer: <ul style="list-style-type: none">• har kännedom om mentala problem i anslutning till ålderdomen och vårdformerna för dem

	<ul style="list-style-type: none"> • känner igen depression och kan anvisa den äldre personen till korrekt hjälp samt behärskar de centrala verksamhetsformerna för vård av en depressiv åldring • förstår vilken betydelse ensamhet och minskade sociala relationer har för utvecklingen av mentala problem hos äldre • kan sammanlänka vården av en psykiskt sjuk åldring till en helhet där åldringens olika behov beaktas på ett mångsidigt sätt • identifierar missbruksproblem hos åldringar, behärskar vårdmetoderna för dem och förmår vid behov anvisa åldringen till korrekt hjälp • har kännedom om psykmedicinernas individuella och sammantagna verkningar och kan genomföra läkemedelsbehandlingen samtidigt som de känner igen hur åldrandet påverkar läkemedlens effekt
<p>Examinanderna har kännedom om hur demenssjukdomarna ändrar och påverkar åldringarnas liv och befrämjar enligt behov den demenssjukes välbefinnande.</p>	<p>Vård av demenssjuka:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om de centrala skedena i en demenssjuk persons levnadshistoria • känner till symptomen på och vårdformerna för demenssjukdomar • känner till och identifierar faserna i demensprocessen • förstår skälen till en demenssjuk persons uppträdande och förmår bemöta honom eller henne individuellt • är införstådda med interaktionens och atmosfärens betydelse vid vården av demenssjuka och befrämjar en positiv atmosfär genom sin interaktion • inser betydelsen av de anhörigas och närståendes stöd när det gäller vården av en demenssjuk och ger dem kunskap och emotionellt stöd samt anvisningar för sökande av socialt och ekonomiskt stöd • förhåller sig individuellt, respektfullt och sakligt till den demenssjuke • förstår vilken betydelse vårdmiljön har för den demenssjukes verksamhetsförmåga och välbefinnande
<p>Examinanderna identifierar familjens och nätverkens betydelse vid vården av en äldre person och kan i samarbete med olika parter genomföra behovsrelaterad vård.</p>	<p>Samarbete med familj och nätverk inom vården av en äldre person:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan reda ut den äldre personens befintliga familje- och stödnätverk

	<ul style="list-style-type: none"> • identifierar de möjligheter som serviceorganisationerna erbjuder i fråga om äldreomsorgen • tar med familjen och det övriga nätverket i vården av den äldre personen och förmår ge familjen och nätverket korrekt information om åldringens sjukdom och hur vården framskrider • deltar i det yrkesövergripande samarbetet i de olika skedena av vården • kan anvisa åldringen en ändamålsenlig plats för fortsatt vård
<p>Examinanderna kan stödja och vårda en äldre person som insjuknat allvarligt, i vårdens slutskede och då döden nalkas samt kan också ge de anhöriga stöd i sorgearbetet. Examinanderna känner till och kan handla i krisens olika skeden och samtidigt stödja den äldre personen och de anhöriga.</p>	<p>Specialsituationer inom äldreomsorgen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan vårda en åldring i livets slutskedet och ta hänsyn till möjligheten att åldringen vägrar ta emot vård • behärskar smärtlindring inom ramen för sin behörighet • kan vårda en döende åldring och hjälpa denne att bemöta döden på ett värdigt sätt • kan omhänderta den avlidna • identifierar och kan bemöta sorgearbetets/krisens olika skeden • förmår stödja de anhöriga i sorgen/ krisen • identifierar sina egna känslor och förmår arbeta professionellt då de vårdar den döende • förmår ge utlopp för sina känslor under arbetshandledningen • iakttar arbetsgemenskapens anvisningar för vård av döende • förstår att tanken på döden finns närvarande vid vården av äldre personer och förmår tillsammans med den äldre personen individuellt bearbeta de känslor som hör samman med denna tanke
<p>De som avlagt examensdelen har kännedom om sådana organisationer som utför frivilligarbete bland åldringar och verksamhetskulturerna för dem, samt kan hänvisa åldringarna till dessa verksamhetsformer.</p>	<p>Frivilligarbete inom äldreomsorgen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • känner till ett flertal olika aktörer inom frivilligarbetet och har detaljerade kunskaper om en sådan aktörs verksamhet och principer • bekantar sig med olika aktörers verksamhet och de tjänster de erbjuder • kan redogöra för olika alternativ inom frivilligarbetet och hänvisa en åldring till deras verksamhet

c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet

Yrkesprovet för examensdelen bedöms vid enheter som utför psykiogeriatriskt arbete. Yrkesprovet består av arbetsprocessen i de olika skedena av vården av en äldre person.

Bedömningen fokuseras på klient- eller patientarbete, arbetsprestationer och agerande som medlem av ett yrkesövergripande arbetsteam i enlighet med kraven på yrkesskicklighet. Som bedömningsmaterial används utöver den praktiska verksamheten även olika slags prestationer enligt behov. Respons från klienterna och det yrkesövergripande arbetsteamet samt självvärdering används som stöd för bedömningen.

De bedömda prestationerna skall antecknas och examinanderna skall få respons på dem omedelbart efter bedömningen.

Bedömningen utförs enligt trepartsprincipen. Den som utför bedömningen skall vara en person som besitter tillräcklig yrkesskicklighet och arbetserfarenhet med tanke på kraven på yrkesskicklighet, i första hand någon som avlagt specialyrkesexamen inom psykiatrisk vård. En representant för undervisningen som fördjupat sig i psykiatrisk vård skall fungera som bedömare. Företrädaren för den läroanstalt som ansvarar för bedömningen skall vara examensmästare.

7 § Barn- och ungdomspsykiatriskt vårdarbete

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
Examinanderna har kännedom om systemet för barn- och ungdomspsykiatrisk vård och kan arbeta på dess olika nivåer.	Kännedom om systemet för barn- och ungdomspsykiatrisk vård: <ul style="list-style-type: none">• klarlägger de lokala, regionala och riksomfattande aktörerna på den grundläggande nivån och specialnivån inom den barn- och ungdomspsykiatriska vården• klarlägger den öppna psykiatriska vården av barn och unga och vårdens uppgifter och arbetssätt, samt kan handla i enlighet med dem• känner till halvöppna vårdformer och kan handla i enlighet med dem• har kännedom om grunderna och arbetsformerna inom psykiatrisk sjukhusvård av barn och unga och kan för sin egen del handla i enlighet med dem• har kännedom om formerna för och verksamhetssätten inom psykiatrisk rehabilitering av barn och unga och kan för sin egen del handla i enlighet med dem
Examinanderna har kännedom om de centrala grunderna för vård- och terapimetoder inom den barn- och ungdomspsykiatriska vården som bas för vårdarbetet.	Kännedom om vård- och terapimetoder: <ul style="list-style-type: none">• känner till grunderna för de centrala vård- och terapimetoderna och deras bakgrunds teorier

	<ul style="list-style-type: none"> • känner till huvuddragen i den individualpsykoterapins närmelsesätt: psykodynamisk, kognitiv och lösningscentrerad terapi • har kännedom om lekterapiens bakgrund-santaganden • har kännedom om den psykomotoriska terapiprocessen • känner till grunderna i musikterapi • har kännedom om de viktigaste verksamhetsformerna för kreativ terapi och verksamhetsterapi vid vården av ett barn/en ung person och genomför dem • har kännedom om grunderna i gruppterapi för barn/unga och kan tillämpa dem
<p>Examinanderna kan för sin egen del bedöma ett barns/en ung människas psykiska utveckling, personlighet och mentala hälsa samt behovet av vård.</p>	<p>Psykiatrisk undersökning av barn/unga:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om barns/ungdomars normala fysiska och psykiska utveckling • drar nytta av sina inhämtade erfarenheter om olika slags barn och unga i varierande situationer • är medvetna om sitt eget sätt att fatta intresse, distansera, känna och reagera i en undersökningssituation • har kännedom om störningar i utvecklingen och psykopatologi och kan bedöma behovet av vård på basen av dem • respekterar barns/ungdomars rättigheter och individualitet • är öppna och ärliga mot barnen/ungdomarna • samarbetar med föräldrarna eller vårdnadshavarna • bedömer de biologiska, intrapsykiska, familjedynamiska och sociokulturella faktorerna i barnets eller den ungas situation • bedömer vilket slags vård som är det bästa och mest realistiska alternativet i barnets/den unga personens situation
<p>Examinanderna kan metoderna för att intervjua ett barn/en ung person.</p>	<p>Att intervjua barn/ungdomar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ombesörjer ett lämpligt tillfälle för intervjun • är i den öppna intervjun genuint intresserad av barnet/den unga personen och styr utifrån detta intervjun genom kommentarer och frågor

	<ul style="list-style-type: none"> • skapar en samarbetsrelation • presenterar reglerna för intervjun • ger rum för fritt uttryck, tal och lek under intervjun • ställer preciserande frågor • uppmärksammar barnets/den ungas yttre gestalt, utvecklingsnivå, människorelationer och interaktion, sinnesstämning, känslolägen och tankar • strukturerar och dokumenterar gjorda iakttagelser och inhämtade uppgifter under intervjuns gång • granskar de känslor som väcks under intervjun med barnet/den unga personen
<p>Examinanderna kan grunderna i och metoderna för psykiatriskt vårdrelationsarbete med barn/unga.</p>	<p>Individuell vårdrelation:</p> <ul style="list-style-type: none"> • är införstådda med vårdrelationens grunder inom den psykiatriska vården av barn/unga och tillämpar dem • agerar enligt principerna för individansvarigt vårdarbete inom vårdrelationen • bekantar sig med barnets/den unga personens kunskapsmässiga, emotionella, sociala och fysiska utveckling och beaktar den i sitt arbete • fungerar som någon att identifiera sig med och som en företrädare för verkligheten för barnet/den unga personen • fungerar som barnets/den unga personens stödperson, någon som han/hon vet att finns till för honom/henne • är genuint intresserad och närvarande i vårdrelationen • ger barnet/den unga personen tid, är hängiven i interaktionen, lyssnar aktivt • handlar ansvarsfullt och självständigt samt förmår uthärda ofullständighet • hjälper barnet/den unga personen att identifiera och använda sina resurser och möjligheter • förstår hur barnets/den unga personens psykiska tillstånd och nivån på störningen inverkar på vårdrelationsarbetet • tillämpar sina kunskaper och färdigheter inom såväl vårdarbete som psykoterapi inom sitt vårdrelationsarbete • kan integrera vårdrelationsarbetet i den övriga vården

<p>Examinanderna kan idka samarbete kring vården med barnets/den unga personens föräldrar och övriga familj.</p>	<p>Familjearbete:</p> <ul style="list-style-type: none"> • är införstådda med att familjen är en central del av vårdens helhetsstruktur • kan från fall till fall bedöma behovet av handledning och rådgivning till föräldrarna, parterapi för föräldrarna och egentlig familjeterapi • kan grunderna i och metoderna för handledning och rådgivning till föräldrarna • ger vid behov föräldrarna stöd att reda ut sina problem i parförhållandet • kan fastslå behovet av familjeterapi som en del av barnets/den unga personens helhetsvård och vid behov fungera i ett arbetsteam som vårdar familjen
<p>Examinanderna kan idka samarbete med familjens externa nätverk.</p>	<p>Samarbete med nätverk:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan fastställa de samarbetsinstanser som är väsentliga med tanke på vården av barnet/den unga • främjar aktivt den närmaste omgivningens gemensamma uppfattning om barnets/den unga personens psykosociala helhets-situation • har kännedom om stöd- och vårdmetoderna inom olika servicesystem och kan definiera sitt eget ansvar och sin uppgift i detta nätverk • är införstådda med på vilka sätt familjer med många problem och flera vårdrelationer påverkar de hjälpande instanserna • arbetar i samarbete med nätverket för att förtydliga och strukturera barnets/den unga personens och familjens psykosociala problem och finna resurser för en gemensam lösning av dem
<p>Examinanderna kan tillämpa metoder för miljöterapi inom barnens/ ungdomarnas psykiatriska vårdkollektiv.</p>	<p>Tillämpning av metoderna för miljöterapi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om den teoretiska grunden för miljöterapi och kan tillämpa den på barnens/ungdomarnas vårdkollektiv • ger barnet/den unga personen stöd i att bli medlem av gruppen och att skapa vänskaps- och kamratrelationer med andra barn/ungdomar • ger barnet/den unga personen stöd i att uttrycka sig själv genom att tala och lyssna till andra

	<ul style="list-style-type: none"> • ger barnet/den unga personen stöd i att gemensamt lösa konflikter och problem • ger barnet/den unga personen stöd i att ge och ta emot respons • befrämjar möjligheterna att upprätthålla många slag av åldersrelaterad verksamhet som stöder växandet och utvecklingen i kollektivet • befrämjar toleransen av olikheter, men också ansvaret för gemensamma regler och överenskommelser • fungerar i kollektivet som ett vuxet identifieringsobjekt för barnet/den unga personen • ombesörjer för sin egen del att kollektivet är öppet och tolerant • befrämjar användningen av positiva erfarenheter som instrument för den sociala inläringen i kollektivet
<p>Examinanderna har kännedom om särdragen i läkemedelsbehandling av ett barn/en ung person.</p>	<p>Läkemedelsbehandling:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om de biokemiska särdragen i anslutning till ett barns/en ungs persons tillväxt och utveckling och hur de påverkar läkemedelsbehandlingen • känner till verkningarna och biverkningarna hos psykmediciner för barn/unga och kan observera och dokumentera dem • ger barnet/den unga personen och hans/hennes anhöriga handledning och råd om hur medicinen används • kan som medlemmar av arbetsteamet bedöma integreringen av läkemedelsbehandlingen i den övriga vården
<p>Examinanderna har kännedom om principerna och metoderna för psykiatrisk rehabilitering av barn/unga och handlar för sin egen del i enlighet med dem.</p>	<p>Verksamhet inom den psykiatriska rehabiliteringen av barn/unga:</p> <ul style="list-style-type: none"> • identifierar barnets/den ungs behov av rehabilitering • har kännedom om möjligheterna att ordna med rehabilitering för barn/unga och känner till den öppna vårdens och anstaltsvårdens rehabiliteringsformer inom såväl hälso- som socialvården • har kännedom om principerna och metoderna för medicinsk, social, yrkesmässig och pedagogisk rehabilitering och kan tillämpa dem i sitt arbete bland barn/unga

	<ul style="list-style-type: none"> • känner till principerna och metoderna för barnskyddsrelaterad rehabilitering och deltar vid behov i ordnandet av sådan • har kännedom om principerna och metoderna för psykoterapeutisk individual-, familje- och grupprehabilitering genomförd av såväl den offentliga som den privata sektorn • fungerar för sin del som sakkunnigmedlemmar av ett yrkesövergripande arbetsteam vid behovsprövningen, planeringen, genomförandet och utvärderingen av barnets/den unga personens rehabilitering • svarar för sin egen del för samarbetet mellan de olika aktörerna inom barnets/den unga personens rehabilitering och ser till att rehabiliteringsplanerna är målinriktade i olika skeden av rehabiliteringen
<p>Examinanderna kan bedriva ett yrkesövergripande samarbete.</p>	<p>Yrkesövergripande samarbete:</p> <ul style="list-style-type: none"> • inser det yrkesövergripande samarbetets betydelse inom det psykiatriska vårdarbetet med barn och unga samt har kännedom om för- och nackdelarna med det • förstår gruppdynamikens inverkan på teamarbetet • ser till att upprätthålla och förkovra sin yrkesskicklighet • fungerar som sakkunnig inom det egna området i det yrkesövergripande arbetsteamet • utvecklar sin samarbetsförmåga • lyssnar aktivt på de andra medlemmarna i arbetsteamet och beaktar responsen • gör en konstruktiv och kritisk bedömning av frågorna
<p>Examinanderna söker sig till arbetshandledning i syfte att befrämja vårdkvaliteten och sin egen ork i arbetet.</p>	<p>Arbetshandledning:</p> <ul style="list-style-type: none"> • är införstådda med att handledningen är en del av vårdarbetet och rehabiliteringen • har integrerat sambandet mellan arbetshandledning, vårdkvalitet och den egna orken i arbetet • har kännedom om arbetshandledningens olika funktioner • är införstådda med den yrkesmässiga utvecklingens karaktär, regelbundenhet och långsiktighet inom arbetshandledningsprocessen och förbinder sig vid processen

	<ul style="list-style-type: none"> • ansvarar för sin egen del för vad som överenskommits i arbetshandledningsavtalet • är införstådda med arbetshandledningens förhållande till utbildningen, teamarbetet, kollegialt stöd, konsultationen och den yrkesmässiga erfarenheten
--	---

c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet

Yrkesprovet för examensdelen bedöms i arbetsteam och enheter som utför psykiatriskt vårdarbete bland barn/unga. Yrkesprovet består av en sådan arbetsprocess i de olika skepna av vården av ett barn/en ung person där kraven på yrkesskicklighet kommer fram.

Bedömningen fokuseras på klient- eller patientarbete, arbetsprestationer och agerande som medlem av ett yrkesövergripande arbetsteam i enlighet med kraven på yrkesskicklighet. Som bedömningsmaterial används utöver den praktiska verksamheten även olika slags prestationer enligt behov. Respons från barnen/ungdomarna eller deras föräldrar, det yrkesövergripande arbetsteamet samt självvärdering används som stöd för bedömningen.

De bedömda prestationerna skall antecknas och examinanderna skall få respons på dem omedelbart efter bedömningen.

Bedömningen utförs enligt trepartsprincipen. Den som utför bedömningen skall vara en person som besitter tillräcklig yrkesskicklighet och arbetserfarenhet med tanke på kraven på yrkesskicklighet, i första hand någon som avlagt specialyrkesexamen inom psykiatrisk vård. En representant för undervisningen som fördjupat sig i psykiatrisk vård skall fungera som bedömare. Företrädaren för den läroanstalt som ansvarar för bedömningen skall vara examensmästare.

8 § Familje- och nätverksarbete

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
Examinanderna har vetskap om de centrala perspektiven på hur man definierar en familj och tillämpar denna kunskap som grund för sin verksamhet.	<p>Kännedom om definitionen på en familj som grund för den egna verksamheten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • känner till och kan tillämpa följande perspektiv som grund för sin egen verksamhet <ul style="list-style-type: none"> - den historiska definitionen av en familj - den kulturella definitionen av en familj - familjen som en del av gemenskapen och samhället - familjens betydelse för individen - de centrala familjeformerna och ändringar i dem

<p>Examinanderna kan definiera familjens viktigaste uppgifter och utvecklingskedan.</p>	<p>Definition av familjens uppgifter och utvecklingskedan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om familjens viktigaste uppgifter och kan utifrån detta definiera klientfamiljens centrala uppgifter • har kännedom om familjens utvecklingskedan och kan utifrån detta definiera klientfamiljens utvecklingskede
<p>Examinanderna har kännedom om principerna för familjecentrerad vård och tillämpar dem i sitt arbete.</p>	<p>Genomförande av familjecentrerad vård:</p> <ul style="list-style-type: none"> • känner till principerna och metoderna för familjecentrerad vård • kan definiera skillnaderna och likheterna mellan familjevård, systemisk familjeterapi och familjecentrerad vård samt familjeterapi • har kännedom om principerna och metoderna för psykoedukativt familjearbete • kan motivera valet av metod när det gäller att hjälpa familjen
<p>Examinanderna kan bedöma familjens behov av vård och ge stöd när det gäller att sätta upp, nå och utvärdera målsättningarna.</p>	<p>Familjens vårdprocess:</p> <ul style="list-style-type: none"> • identifierar familjens behov av stöd • ger information om möjligheterna till stöd och stöder familjen så att den får hjälp • har kännedom om åtgärderna i anslutning till ordnandet med vård för familjen och tillämpar dem • ger familjen stöd i att ställa upp mål för att befrämja dess välbefinnande • ger familjen stöd i att finna sätt som främjar dess välbefinnande • ger familjen stöd i att bedöma sina framsteg
<p>Examinanderna kan under ett familjeråd använda sig av en systematisk metod för att stöda familjen.</p>	<p>Agerande under familjeråd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan vid mötena koordinera tidigare inhämtad information om familjen • befrämjar en öppen atmosfär vid mötena • använder sig av någon strukturerad metod för att intervjua familjen • förstår processkaraktären i olika skeden av familjerådet och kan handla professionellt i de olika skedena • ger familjen stöd i att utarbeta sin familjekarta • ger familjen stöd i att bedöma sina resurser och att använda dem • styr interaktionen vid mötena så att dialogen främjas

<p>Examinanderna har kännedom om hur ett analytiskt, systemiskt, strukturellt, lösningscentrerat och psykoedukativt tillvägagångssätt påverkar det familjecentrerade arbetet och kan vid behov tillämpa de grundläggande principerna för dessa närmelsesätt.</p>	<p>Kännedom om och tillämpning av olika närmelsesätt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • känner till och kan tillämpa olika närmelsesätt: <ul style="list-style-type: none"> - analytiskt: beaktar familjens historia och de faktorer som ligger bakom störningen - systemiskt: hjälper familjen att finna metoder att anpassa sig till nuet - strukturellt: tar hänsyn till familjens struktur, familjemedlemmarnas roller och problemen i anslutning till dem - lösningscentrerat: ger familjen stöd att finna sina resurser och använda dem, riktar in sig mot de framtida målen och familjens egna lösningar - psykoedukativt: lär och handleder familjen att klara sig med sjukdomen, familjen är expert på sin egen situation
<p>Examinanderna behärskar de viktigaste begreppen och principerna inom nätverksarbetet och tillämpar dem i sin verksamhet.</p>	<p>Behärskande av begrepp och principer inom nätverksarbetet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • är införstådda med det sociala nätverket som utgångspunkten för nätverksarbetet • har kännedom om nätverksarbetets olika nivåer: <ol style="list-style-type: none"> 1. nätverksperspektivet inom arbetet i allmänhet 2. nätverksarbetets allmänna tillämpningsnivå och 3. metodnivå och kan slå fast nivån för agerandet i den aktuella situationen • är införstådda med nätverkskartans betydelse och kan ge handledning vid utarbetandet av den • förstår nätverksmötets betydelse som metod, dess olika målsättningar och verksamhetssätt • känner till rådplägning med anhöriga som en metod inom nätverksarbetet
<p>Examinanderna har kännedom om nätverksmötenas funktioner och agerar vid varje nätverksmöte på ett sätt som befrämjar nätverkets resurser.</p>	<p>Verksamhet vid nätverksmöten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan bedöma vilket slag av nätverksmöte som är till nytta • vet när ett nätverksmöte skall ordnas • kan de praktiska arrangemangen inför ett nätverksmöte • tillämpar huvudprinciperna för den valda nätverksinterventionen

	<ul style="list-style-type: none"> • arbetar för att skapa en atmosfär av samsyn vid nätverksmötet • strävar till att fastställa relationerna i nätverket • strävar till att dela sina egna känslor och tankar med arbetsparet eller arbetsteamet • strävar till att befrämja dialogen vid nätverksmötet • har kännedom om begreppet gränsöverskridande system
--	---

c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet

Yrkesprovet för examensdelen bedöms i arbetsteam eller arbetsgemenskaper som utför familje- och nätverksarbete. Yrkesprovet består av arbetsprocessen i de olika skedena av familje- och nätverksarbetet.

Bedömningen fokuseras på familje- och nätverksarbete och självvärdering av det i enlighet med kraven på yrkesskicklighet. Som bedömningsmaterial används utöver den praktiska verksamheten även olika slags prestationer enligt behov. Respons från klienterna och det yrkesövergripande arbetsteamet samt självvärdering används som stöd för bedömningen.

De bedömda prestationerna skall antecknas och examinanderna skall få respons på dem omedelbart efter bedömningen.

Bedömningen utförs enligt trepartsprincipen. Den som utför bedömningen skall vara en person som besitter tillräcklig yrkesskicklighet och arbetserfarenhet med tanke på kraven på yrkesskicklighet, i första hand någon som avlagt specialyrkesexamen inom psykiatrisk vård. En representant för undervisningen som fördjupat sig i psykiatrisk vård skall fungera som bedömare. Företrädaren för den läroanstalt som ansvarar för bedömningen skall vara examensmästare.

9 § Självständig yrkesutövning

a) Krav på yrkesskicklighet	b) Mål och kriterier för bedömningen
Examinanderna har kännedom om de särdrag som hör samman med yrkesutövning inom social- och hälsovårdsbranschen.	Kunskap om särdragen för yrkesutövning inom branschen: <ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om de yrkesetiska skyldigheterna • känner till lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994) • har kännedom om att yrkesutövningen kräver tillstånd och vilka verksamheter som hör samman med detta • har kännedom om lagstiftningen som gäller uppgörandet och förvaringen av patientjournaler och åtgärderna i anslutning till denna lagstiftning

	<ul style="list-style-type: none"> • känner till behörighetskraven för de personer som är ansvariga för olika klientgrupper • är införstådda med skillnaden mellan öppen vård och anstaltsvård inom företagsverksamheten • tar ansvar för sitt arbete och dess utveckling
Examinanderna har kännedom om begreppet affärsidé och vet vilken betydelse utvecklandet av affärsidén har för den som fungerar som självständig yrkesutövare.	<p>Kännedom om affärsidén:</p> <ul style="list-style-type: none"> • känner till samstämmigheten mellan affärsidé och verksamhet • kan göra en marknadsutredning inom sin egen bransch och sitt verksamhetsområde (begreppet social beställning) • kan på basis av affärsidén utarbeta en plan över affärsverksamheten och bearbeta den så att den motsvarar marknaden
Examinanderna har kännedom om lämpliga företagsformer för den egna företagsverksamheten.	<p>Kännedom om företagsformer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om företagsformernas särdrag • kan välja en lämplig företagsform för sin egen företagsverksamhet som bas för planeringen och motivera sitt val • kan planera det egna företags verksamhet • kan beakta de ansvarsfrågor som hör samman med olika företagsformer
Examinanderna har kännedom om begreppet nätverksekonomi och kan fungera som medlemmar av nätverket på ett sätt som gagnar alla parter.	<p>Kännedom om nätverksekonomi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om de nätverk som verkar inom den egna branschen och skapar kontakter till dem • samarbetar med andra aktörer inom social- och hälsovårdsbranschen
Examinandernas kundbetjäning är sådan att den skapar och stödjer bestående kundrelationer.	<p>Att sköta kundrelationer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • förmår specificera det egna företags verksamhet för en eventuell kund • kan uppträda sakligt och professionellt • förstår kundens betydelse • visar inre företagsamhet • förstår kommunens och övriga samhällsorganisationers betydelse som kunder • behärskar begreppen köptjänstavgift och betalningsförbindelse • har kännedom om de anvisningar och normer som gäller konkurrensutsättning och offerter

	<ul style="list-style-type: none"> • kan lämna en offert • kan ingå avtal och är införstådda med de villkor i lagstiftningen och andra normer som berör avtal • förstår avtalens och kundresponsens betydelse
Examinanderna kan marknadsföra sitt företag.	<p>Företagets marknadsföring:</p> <ul style="list-style-type: none"> • förstår den egna verksamhetens betydelse när det gäller att skapa företagets image • behärskar de viktigaste marknadsföringsmetoderna, objekten och kontakterna inom branschen • följer upp marknadsföringens fokus och räckvidd • kan utarbeta ett marknadsföringsbrev till socialväsendet/hälsoväsendet och vidta erforderliga vidare åtgärder
Examinanderna kan göra de anmälningar som behövs för att etablera ett företag.	<p>Anmälningar vid etableringen av ett företag:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan göra de lagstadgade anmälningarna för etableringen av ett företag (handelsregistret, skattemyndigheten, FöP) • kan göra andra anmälningar som fastställts för företagsbranschen: FPA, socialväsendet, hälsoväsendet etc.
Examinanderna känner till huvuddragen i systemet för företagarnas pensionsskydd, arbetslöshetsskydd och patientförsäkring samt ansvarsförsäkringssystemet.	<p>Kännedom om företagarnas försäkringsskydd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kännedom om systemet för företagarnas pensionsskydd • känner till systemet för patientförsäkring • känner till villkoren för att få arbetslöshetsförsäkring • känner till företagarnas ansvarsförsäkringssystem • känner till andra försäkringsskyddssystem som hör samman med ett företag
Examinanderna kan utarbeta en resultaträkning/budget som motsvarar de egna behoven och förstår skillnaden mellan omsättning och beskattningsbar inkomst.	<p>Uppgörandet av en resultaträkning:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan prissätta de producerade tjänsterna så att de ger täckning • kan bedöma lönsamheten på basis av produktens pris och produktionskostnaderna • känner till olika finansieringsmöjligheter • kan göra upp en resultaträkning

<p>Examinanderna kan läsa bokslutshandlingar och utifrån dem räkna ut de vanligaste nyckeltalen i anslutning till lönsamhet och likviditet.</p>	<p>Att förstå bokslutshandlingar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • behärskar enkel bokföring: är införstådda med debet och kredit, avtalsverifikatens betydelse och det bokslut som görs inom bokföringen • inser betydelsen av kontinuerlig uppföljning med tanke på lönsamhet och likviditet
<p>Examinanderna kan fylla i skattedeklarationen för en näringsidkare och vid behov ta hjälp av en sakkunnig.</p>	<p>Behärskande av beskattningspraxis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • skiljer mellan arbete med och utan mervärdesskatt • kan samla in de uppgifter som behövs för beskattningen • kan göra upp en skattedeklaration • känner till systemen för rådgivning och handledning i beskattningsfrågor
<p>Examinanderna befrämjar kundens egen intressebevakning.</p>	<p>Befrämjande av kundens intressebevakning:</p> <ul style="list-style-type: none"> • känner till de stöd och andra förmåner som kunden har rätt till • vägleder, stöder och hjälper vid behov kunden att ansöka om de förmåner denne har rätt till • främjar enligt behov kundens fördel när det gäller sociala, ekonomiska, utbildningsmässiga eller yrkesmässiga frågor som berör honom eller henne
<p>Examinanderna har kännedom om hur företagare är organiserade och om företagorganisationernas intressebevakning.</p>	<p>Behärskande av företagarnas intressebevakning:</p> <ul style="list-style-type: none"> • känner till företagorganisationerna inom den egna branschen och de stöd- och rådgivningstjänster de erbjuder • känner till huvudpunkterna i branschens kollektivavtal • har kännedom om de grundläggande principerna och skyldigheterna som gäller anställning av arbetstagare • är medvetna om arbetarskyddets, arbetshandledningens och utbildningens betydelse för företagaren

c) Sätten att påvisa yrkesskicklighet

Yrkesprovet för examensdelen består av skriftliga prestationer och muntliga motiveringar för dem, där uppgifterna har härletts från kraven på yrkesskicklighet. Den självständiga yrkesutövningen inom psykiatrisk vård och rehabilitering skall så tydligt som möjligt komma till uttryck i dessa prestationer.

De bedömda prestationerna skall antecknas och examinanderna skall få respons på dem omedelbart efter bedömningen.

Bedömningen utförs enligt trepartsprincipen. Den som utför bedömningen skall vara en person som besitter tillräcklig yrkesskicklighet och arbetserfarenhet med tanke på kraven på yrkesskicklighet. Utöver en företrädare för undervisningen skall man vid bedömningen på ett ändamålsenligt sätt ta hjälp av en sakkunnig inom företagsverksamhet. Företrädaren för den läroanstalt som ansvarar för bedömningen skall vara examensmästare.

BILAGA

Beskrivning av arbetet för dem som avlagt specialyrkesexamen i psykiatrisk vård

Beskrivning av yrkesområdet

De som avlagt specialyrkesexamen inom psykiatrisk vård arbetar som en del av den psykiatriska vårdens sakkunnigverksamhet inom social- och hälsovårdsbranschen. Arbetet går ut på att ansvarsfullt delta i det yrkesövergripande genomförandet av den psykiatriska vård- och rehabiliteringsprocessen på individ-, grupp- och gemenskapsnivå.

Verksamhetsmiljö

De som har avlagt yrkesexamen inom psykiatrisk vård arbetar med olika slag av uppgifter inom social- och hälsovårdsbranschen som kräver specialkompetens i psykiatrisk vård. Arbetet utförs vid grund- och specialistsjukvårdens enheter samt vid de enheter, inom såväl den öppna vården som vid anstalter, som producerar psykiatriska vård- och rehabiliteringstjänster och som antingen drivs privat eller av samfund.

Beskrivning av yrkesskickligheten

Arbetet för dem som har avlagt yrkesexamen inom psykiatrisk vård baserar sig på etiskt hållbara principer. Arbetet är patient-/klientcentrerat och arbetstagaren visar respekt för människan. Kännedom om branschens lagstiftning och servicesystem behövs inom arbetet. De som har avlagt examen har fördjupat sig i processen för psykiatrisk vård och rehabilitering och de verksamhetsätt som krävs inom processen. I arbetet betonas en professionell, målinriktad växelverkan och förmåga att bemöta klienten/patienten och hennes anhöriga i krävande livssituationer som förutsätter psykiatrisk vård och rehabilitering.

De som har avlagt yrkesexamen inom psykiatrisk vård fungerar som sakkunniga inom sitt eget arbete och utvecklar det. De kan motivera sina lösningar och val i arbetet och bedöma verkningarna i egenskap av medlemmar i ett yrkesövergripande arbetsteam. De som har avlagt examen sörjer för sin ork i arbetet och använder sig av arbetshandledning och utbildning som stöd för sitt arbete. För att höja kvaliteten på arbetet krävs förmåga och vilja till kontinuerlig utvärdering av sin egen och arbetsgemenskapens verksamhet, självförkovran och inre företagsamhet.

Utbildningsstyrelsen har godkänt dessa examensgrunder med stöd av lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning.

De fristående examina är examina som särskilt planerats och utvecklats för att avläggas av den vuxna befolkningen.

Planeringen och genomförandet av de fristående examina baserar sig på ett nära samarbete mellan sakkunniga inom undervisning och arbetsliv.

Utbildningsstyrelsen/försäljning
Pb 380 (Hagnäsgatan 2)
00531 Helsingfors
tfn: (09) 774 774 50
fax (09) 774 774 75
E-post: myynti@oph.fi
Internet: www.oph.fi/svenska/bokhandel